

TURHAN ONNELLINEN?

Rikosepäilyn käsittely iltapäivälehdissä Ylöjärven insu-
liinisurmissa

Journalistiikan pro gradu -työ

Jyväskylän yliopisto

Viestintätieteiden laitos

Niina Karling

Kevät 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Niina Karling	
Työn nimi – Title Liian onnellinen? Rikosepäillyn käsittely Ylöjärven insuliinisurmissa.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Tammikuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 64 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract Tutkin pro gradu -työssäni sitä, miten kuva rikosepäilystä rakentuu iltapäivälehdissä epävirallisten lähteiden kautta? Olen kiinnostunut siitä, miten epäiltyyn liittyvät asiat esitetään, mihin ne perustetaan ja otetaanko epäillyn syyllisyyteen kantaa. Tutkittavaksi tapaukseksi olen valinnut kesällä 2007 tapahtuneet Ylöjärven insuliinisurmat ja surmista epäillyn 27-vuotiaan sairaanhoitajan käsittelyn Ilta-Sanomissa ja Iltalehdessä. Olen rajannut aineistoni ensimmäiseen kuukauteen teon julkitulon jälkeen, eli 11.8-11.9. 2007. Tarkasteluni rajoittuu siis rikosepäilyyn, eli aikaan ennen syytteen nostamista tai varsinaista oikeuskäsittelyä. Tutkimuskysymyksellä haluan rajata pois viranomaistiedon. Keskityn sen sijaan siihen, millä tavoin iltapäivälehdissä rakennetaan "lihaa luiden ympärille". Kuka saa puheenvuoron, kun viranomaisen vaikenee ja millaiset puheenvuorot nousevat esiin? Käytän menetelmänä narratiivista tutkimusotetta ja teemoittelua. Narratiivisen tutkimusotteen avulla pyrin rakentaman epäillyn elämäntarinan siten, kuin se on iltapäivälehdissä esitetty ja merkityksellistetty. Ylöjärven insuliinisurmat muuttuivat tarkastelemani kuukauden aikana jatkokertomukseksi, jossa todellinen rikos hämärtyi hyvän tarinan alle. Juttujen yhteydet varsinaisiin tapahtumiin vähenivät päivien kuluessa. Keskeisenä teemana esiin nousi epäillyn outouden ja erilaisuuden korostaminen. Epäilystä kaivetut yksityiskohdat oli haettu utilitarististen periaatteiden mukaan ja niillä luotiin kuva siitä, kuin epäillyn elämänhistoriaan peilaten insuliinisurmat olisivat looginen jatkumo aiemmille tapahtumille	
Asiasanat – Keywords rikosuutisointi, Ylöjärven insuliinisurmat, narratiivisuus, iltapäivälehdet	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Tourulan kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 RIKOSUUTISOINTI	3
2.1 Rikos uutisena	3
2.2 Journalistiset käytänteet.....	4
2.3 Rikosuutisoinnin funktiot.....	6
2.4 Iltaapäivälehdistö ja rikosuutisointi	7
2.5 Trial by newspaper.....	9
2.6 Aiempi tutkimus	11
3 AIHE JA ANALYYSIMENETELMÄT	15
3.1 Aihe	15
3.2 Analyysimenetelmä.....	16
3.2.1 Narratiivinen tutkimusote.....	16
3.3 Keskeisiä käsitteitä.....	18
3.3.1 Esitutkinta.....	18
3.3.2 Epäilty.....	19
3.3.3 Syällisyys	20
3.3.4 Virallinen lähde.....	21
3.3.5 Epävirallinen lähde.....	21
4 AINEISTO	22
4.1 Aineiston rajausta	22
4.2 Määrällinen sisällönanalyysi.....	23
4.2.1 Juttujen jakautuminen.....	24
5 KUKA PUHUI?	27
5.1 Viralliset lähteet.....	27
5.2. Epäviralliset lähteet	27
5.2.1. Nimellään esiintyneet	27
5.2.2 Nimettömät lähteet.....	28
5.2.3 Sivullisten ääni.....	30
5.3 Toimittajan ääni.....	31
6 MITÄ PUHUTTIIN?	35
6.1. Kuolemanenkeli - dramaturginen argumentointi.....	35
6.2 Outo tyyppi – poikkeuksellisuutta rakentamassa.....	36
6.2.1 Outo hoitaja.....	38
6.2.4 Outo äiti.....	39
6.2.5 Oudot harrastukset	40
6.2.6 Outo persoona	41
6.3 Epäillyn tunnistettavuus.....	43
6.4 Epäillyn tarina	45
7 LOPUKSI	49
7.1 Teemat.....	49
7.2 Vuoropuhelua	50
7.3 Epilogi	55
LÄHTEET	56

1 JOHDANTO

”Hän oli ikään kuin turhan onnellinen koko ajan”. (IS 11.8.07)

Ylöjärven insuliinisurmat nousivat kesällä 2007 lööppeihin kertoen pirteästä nuoresta sairaanhoitajasta, jota epäiltiin kahden vammaisen myrkyttämisestä. Poliisi pidätti 8. elokuuta 2007 26-vuotiaan nokialaisen sairaanhoitajan epäiltynä kahden potilaan myrkyttämisestä insuliinilla Ylisen kuntoutuskeskuksessa Ylöjärvellä. Naista epäiltiin myös kahdeksan kuukauden ikäisen vauvan myrkyttämisestä insuliinilla. Pian insuliinisurmien tutkimukset laajenivat koskemaan myös sairaanhoitajan edellistä työpaikkaa Nokian terveyskeskuksessa. Tämän vuoksi viisi Nokian terveyskeskuksessa kuollutta jouduttiin kaivamaan haudasta oikeuslääketieteellistä tutkimusta varten. Pian selvisi myös se, että naista on aiemmin syytetty myös omaisuusrikoksista.

Iltapäivälehdissä viranomaisten niukkaa tiedottamista höystettiin epäillyn lähipiirin haastattelulla. Tapa on iltapäivälehdistä tyypillinen, mutta mitta-kaava teon poikkeuksellisuudesta johtuen varsin suuri. Tapauksesta mainittiin iltapäivälehdissä ensimmäisen kerran 11.8.2007 ja se oli lehtien kanssa lähes päivittäin koko elokuun ajan.

Tutkin pro gradu-työssäni sitä, miten kuva rikosepäilystä rakentuu iltapäivälehdissä epävirallisten lähteiden kautta? Olen kiinnostunut siitä, miten epäiltyyn liittyvät asiat esitetään, mihin ne perustetaan ja otetaanko epäillyn syyllisyyteen kantaa. Tutkittavaksi tapaukseksi olen valinnut kesällä 2007 tapahtuneet niin sanotut Ylöjärven insuliinisurmat ja surmista epäillyn sairaanhoitajan käsittelyn. Tarkasteluni rajoittuu rikosepäilyyn, eli aikaan ennen syytteen nostamista tai varsinaista tuomioistuinkäsittelyä. Tarkemmin olen rajannut aineistoni ensimmäiseen kuukauteen teon julkitulon jälkeen, eli 11.8–11.9.2007. Mielestäni raja on perusteltu siksi, että se luo ristiriidan

median toimintatapojen sekä virallisen juridisen linjan kanssa. Esitutkintalain (Esitutkintalaki 7§) mukaan epäiltyä on kohdeltava esitutkinnassa syyttömänä. Journalistin ohjeiden (Journalistin ohjeet, 32) mukaan taas tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilystä tai syytteestä. Ylöjärven insuliinisurmista epäillyn käsittelystä mielenkiintoisen tekee myös se, että epäilty on koko ajan itse kiistänyt syyllisyytensä. Tutkimuskysymykselläni haluan rajata pois viranomaistiedon, joka iltapäivälehdissä on suhteellisen pienessä roolissa. Keskityn sen sijaan siihen, millä tavoin iltapäivälehdissä ikään kuin rakennetaan ”lihaa luiden ympärille”. Kuka saa puheenvuoron, kun viranomainen vaikenee?

Toisessa luvussa perehdyn rikosuutisoinnin historiaan, aiempaan tutkimukseen ja siihen, mitä rikosuutisointi merkitsee iltapäivälehdille. Kolmannessa luvussa taas esittelen analyysimenetelmäni. Neljännessä luvussa keskityn aineistoon, sen rajaamiseen ja määrälliseen erittelyyn siitä paljonko kirjoituksia tutkimusajankohtana iltapäivälehdissä oli. Viidennessä luvussa analysoin sitä kuka puhui ja kuka vaikenä ja kenestä ei puhuttu. Samalla myös muodostan narratiivisen analyysin keinoin kertomuksen epäilystä. Kuudes luku on varattu päätelmille ja yhteenvedolle tutkimuksesta.

2 RIKOSUUTISOINTI

”Rikosuutinen on selostus tuoreesta tai aikaisemmin tuntemattomasta kriminalisoidusta teosta tai vanhan ja aikaisemmin tunnetun kriminalisoidun teon uudesta vaiheesta” (Hemánus, 1966, 46).

Tässä luvussa käsittelen rikosuutisoointia ja sen historiaa. Pohdin myös rikosuutisen merkitystä erityisesti iltapäivälehdissä. Luon katsauksen rikoksen sekä rikosuutisoinnin sosiaalisiin funktioihin ja käyn läpi rikosuutisoinnin aiempaa tutkimusta.

2.1 Rikos uutisena

Nykyaikainen rikosuutisointi sai alkunsa Englannissa, kun Morning Herald alkoi vuonna 1820 julkaista humoristisia selostuksia Bow Streetin poliisiaseman sattumuksista. Idean omaksuivat nopeasti myös amerikkalaiset pennyn lehdet: vuosina 1833, 1834, 1835 ilmestymisensä aloittaneet New York Sun, Evening Transcript sekä Morning Herald. Vuonna 1836 tapahtuneen prostituoitu Helen Jewettin murhan uutisointi on nähty ensimmäisenä ”nykyaikaisen tyylin julkisena sirkuksena”. Murhattu työskenteli New Yorkin kalleimmassa ilotalossa, ja tämä antoi New York Heraldille tekosyyntä paljastaa yksityiskohtia asianomaisen elämästä yleisölle. Helen Jewettin tapauksen uutisointi kasvatti lehden levikkiä tuntuvasti. Hemánus nimeääkin levikin lisäämisen rikosaineiston journalistiseksi tehtäväksi (Hemánus 1966, 14, 21.)

Vaikka lööppien väkivaltaisuus ja muutenkin rikosuutisointi puhuttaa 2000-luvulla, on aiheesta keskusteltu Suomessa jo kauan. Hemánus (1966, 25) kertoo, että vuonna 1876 pidetyssä ensimmäisessä yleisessä sanomalehtimieskokouksessa luettiin J.V. Snellmanin alustus sanomalehdistön rikosuutisten vahingollisista seuraamuksista.

Kuneliuksen mukaan rikos- ja oikeusjournalismissa kietoutuvat toisiinsa kaupallisuus, valta ja julkisen moraalin työstäminen. Hänen mukaansa rikosuutisoinnin juuret ovat toisaalta sensaationalismissa, itsetarkoituksellisessa paljastelussa ja paisuttelussa paisuttelun vuoksi. Toisaalta laki ja oikeus taas ovat yhteiskunnallisen vallankäytön ydintä, joista uutisointi on kunniallisen journalismin tärkeimpiä tehtäviä. (Kunelius 2005,25.)

Rikosoikeudenkäynti on helposti popularisoitavissa. Oikeusprosessista on helppo tehdä human interest -tyyppinen jatkokertomus, koska oikeusprosessin ihmiset ovat todellisia. Prosessin takana ovat onnettomat tapahtumat sekä ei-hyväksyttävä käytös. Kiinnostavuutta lisännee myös se, että oikeusprosessi voidaan kuvata hyvän (uhrin) ja pahan (syytetyn) välisenä konfliktina. Wilhelmsson korostaa, että osapuolista tulee oikeusprosesseissa helposti julkkiksia, vaikka he eivät olisi julkisuuden henkilöitä ennen oikeutta. (Wilhelmsson 2002, 254–256.)

Jatkokertomuksen omaisuutta Ylisen insuliinisurmien lehtikirjoittelussa korosti vinjetin käyttö. Ylisen insuliinisurmista varsinkin Iltalehti vakioi aiheen pian ”Myrkkysurmat” –vinjetillä. Ensimmäisen kerran insuliinisurmia käsittelevä vinjetti oli esillä 16.8.2007 ja sama vinjetti toistui syyskuulle saakka. Vinjetti toistui lähes kaikissa jutuissa. Ilta-Sanomien sijaan käytti vinjettejä säästeliäämmin. Useampi juttupaketti oli kuitenkin Ilta-Sanomissakin merkitty ”Ylöjärven murhat” –vinjetillä (esim. IS 18.8.2007).

2.2 Journalistiset käytänteet

Väkivaltarikosuutisointi on lisääntynyt Suomessa 2000-luvulla (Syrjälä 2007, 22). Kemppi ja Kivivuori katsovat rikostoimittajien ammattikunnan luomisen olevan yksi rikosuutisoinnin määrää lisännyt tekijä. Muita tekijöitä heidän mukaansa ovat kilpailun koveneminen mediakentällä, uutistoimitusten toimintakulttuurin yleinen ammattimaistuminen, poliisin tarjoaman rikostiedon kasvu ja rikostodellisuusohjelmien synty (Kemppi ja Kivivuori 2004, 22–23).

Aitamurto toteaa journalististen käytänteiden yksinkertaistavan esimerkiksi rikoksen syytä. Jo uutisen muoto pakottaa vetämään mutkat suoriksi: uutiskärjen vaatimus pakottaa tiivistämään ja yksinkertaistamaan. Myös päätös uutislähteen valinnasta syntyy arkipäivän uutistyössä nopeasti. Journalismi siis myös rajaa. Journalististen käytänteiden mukaan asioihin ei tyydytä sellaisina kuin ne ensisilmäyksellä näyttäytyvät, vaan näkökulma rakentuu journalistisissa käytännöissä, joissa toimittaja tematisoi lähestyttävän asian. Aitamurto toteaa, että ajatus objektiivisesta tiedonvälityksestä on voitu jo hylätä (Aitamurto 2005, 37). Toisaalta, onko objektiivisuuden vaatimus turha, sillä Leinin (2005, 21) mukaan yleisössä on erilaisia ihmisiä, jotka näkevät jutut omien ennakkoasenteidensa kautta ja käsityskyynsä rajoissa.

Kokeneet rikostoimittajat pitävät rikosuutisoinnin uutena ilmiönä rikos- ja oikeusjuttujen henkilöitymistä. Jutuissa puhuvat yhä useammin niin uhrit kuin heidän tai tekijöiden omaiset (Arolainen 2005, 106–107; Sipilä 2005, 22). Arolainen puhuu myös journalismin porttiteoriasta, jossa on pakko siirtyä yhä kovempiin juttuihin, kun vanhat aiheet ja näkökulmat eivät enää säpsäytä. Hänen mukaansa porttiteoria saa tukea myös siitä, että television uutis- ja ajankohtaisjournalismi on alkanut kiinnostua yhä enemmän rikos- ja oikeusasioista ja lehdistön on ollut pakko vastata myös tähän haasteeseen (Arolainen 2005, 103).

Susanna Reinbothin mukaan erityisesti Bodom-oikeudenkäynnissä toimittajien ongelmana olivat erilaiset ”yllätystodistajat”, jotka ilmestyivät oikeudenkäynnin kynnyksellä kertomaan julkisuuteen Bodom-järven murhiin liittyviä tietoja. Reinboth perääkin toimittajilta huolellisuutta lähteiden tarkistamisessa. Bodom-järven oikeudenkäynnin uutisoinnissa ääneen pääsivät myös sellaiset ”yllätystodistajat” joiden yhteys tapahtumiin osoittautui myöhemmin mahdottomaksi. Hän korostaakin sitä, ettei toimittajilta voi vaatia aukotonta tietoa lähteiden paikkansapitävyydestä, mutta parempaa huolellisuutta voi. (Reinboth 2006, 82.)

Arolaisen (1999, 126) mukaan käsitys median moitittavan menettelyn yleistymisestä rikos- ja muiden oikeusjuttujen yhteydessä yleistyi 1990-luvun aikana. Arolainen kuitenkin korostaa nykyisen oikeus- ja rikosjournalismin

olevan huomattavan siistiä. Erityisesti kirjoittamisen tapa on menneistä vuosikymmenistä siistiytynyt. Esimerkkinä Arolainen käyttää katkelmaa Mauri Sariolan vuonna 1958 Helsingin Sanomiin kirjoittamasta rikosjutusta:

”Rikollinen oli puettu harmaaseen haalariin. Salamavalojen jälleen leimahdellessa hänet tuotiin lehtimiesten huoneeseen klo. 18.35, jolloin myös runsaslukuinen yleisö sai jonkinlaisen käsityksen verityön suorittajasta.

Vapaaehtoisesti ei parkkiintunut rikollinen antanut itseään kuvata. Virkavelvollisuuttaan suorittaneen poliisin surmaamiseen syyllistyneen naamio paljastui. Läsä olevat saattoivat todeta jo kasvoista, että hän ei ollut rikollisissa toimissaan ensikertalainen. Hartikainen osoittautui melko kapeaharteiseksi, kooltaan pieneksi ja luihunnäköiseksi.” (Arolainen 2002, 278.)

2.3 Rikosuutisoinnin funktiot

Rikosuutisoinnin ja rikollisuuden funktioita on tutkittu paljon. Tulokset ovat usein samansuuntaisia. Monissa tutkimuksissa funktioina nähdään jonkinlainen yhteenkuuluvaisuuden tunteen herättäminen ja normien rajojen osoittaminen. Esimerkiksi Stuart Hallin työryhmän mukaan uutisen instituutio pitää yllä oletusta yhteiskunnan konsensuksesta käänteisesti, sillä uutisia ovat tätä konsensusta rikkovat asiat. Rikollisuus edustaa konsensusyhteiskunnan kielteistä puolta, sillä konsensusyhteiskunnassa rajan hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän välillä määrää laki. Lainrikkajien kiinniottaminen ja rangaistaminen osoittaa näin yhteisön arvojen suvaitsevaisuuden rajoja. Rikosuutinen on ”moderni moraliteetti, jossa yhteiskunnan vartijat – poliisi ja oikeuslaitos – heittävät ’paholaisen’ leirin ulkopuolelle sekä symbolisesti että fyysisesti.” (Hall 1987, 66.)

Jack Katzin mukaan ihmiset pelkäävät usein rikollisuutta ja moittivat uutisointia liian kielteiseksi, mutta pitävät ilmeisesti rikosuutisten lukematta jättämistä vielä hämmäntävämpänä. Rikosuutisten seuraaminen on Katzin mukaan kollektiivinen ja rituaalinen kokemus, koska se mahdollistaa yhteisöllisen reaktion poikkeavuutta vastaan. Hänen mukaansa rikos täytyy esittää tietyllä tavalla, jotta se saa arvon uutisena. (Katz 1987, 62–64, 72.)

Hemánus listaa rikosaineiston tehtäviksi yhteisökiinteyden säilyttämisen, normeja ja rikkomuksia koskevan tiedon jakamisen, sosiaalisen kontrollin, poliisin ja oikeuslaitoksen työn tukemisen ja kriminaalipoliittisen mielipiteen – ja sen kautta toimenpiteiden – aktivoimisen. Kriminaalipoliittinen mielipide muodostuu pääosin lehdistön välittämän kuvan perusteella. Demokraattisessa järjestelmässä yleinen mielipide luo painetta lainsäätäjiin. Tätä painetta on vaikea olla ottamatta huomioon päätöksiä tehtäessä. (Hemánus 1966,19, 21.)

Viestinnän tutkijoiden ja kriminologien näkemykset eivät ole kaukana toisistaan. Suomalaiset kriminologit Törnudd ja Anttila (1983, 74–75)

erottavat rikollisuudella olevan neljä erilaista funktiota:

1. Yhteenkuuluvaisuuden lisääminen. ”Mikään ei yhdistä kansakuntaa kuin sen pahantekijät”.
2. Rikollisten ja kontrollijärjestelmän vuorovaikutus havainnollistaa monin tavoin normien rajoja. Eli taistelu pahantekijöitä vastaan vahvistaa yhteiskunnan pelisääntöjä. Rikollinen osoittaa meille normien rajoja ylittämällä ne.
3. Aggression purkaminen. Rikollinen virallisena syntipukkina.
4. Uudistusmallien tarjoaminen. Rikollisuus kyseenalaistaa vallassa olevia normeja

2.4 Iltapäivälehdistö ja rikosuutisointi

Englantilaisten päivä- ja iltapäivälehtien väkivalta- ja muuta rikossisältöä tutkineet Dickinson ja Williams (1993) havaitsivat, että iltapäivälehdissä on huomattavasti enemmän rikosaiheista materiaalia. He totesivat myös, että iltapäivälehtien lukijat pelkäsivät enemmän väkivaltarikoksia ja kokivat väkivaltariskin suuremmaksi. Vaikutus pysyi merkitsevänä, kun vastaajien sosioekonominen asema vakioitiin. Tutkijat päättelivät, että lehdistön rikosuutisoinnilla oli itsenäinen vaikutus erityisesti väkivallan pelkoon. Tämä päti

erityisesti iltapäivälehdistön sensaatiohakuksessa uutisoinnissa. Sen sijaan uutisoinnilla ei ollut merkittävää vaikutusta omaisuusrikosten pelkoon tai yksilöiden käyttäytymiseen, esimerkiksi liikkumiseen illalla yksin ulkona. (Kempfi, Kivivuori & Smolej, 2002, 13.)

Suomessa vuosina 1980–2000 minkään muun rikoslajin etusivu-uutisointi ei lisääntynyt samalla tavalla kuin väkivaltarikosten uutisointi. Iltapäivälehdet ovat lisänneet väkivaltarikosten painottamista, vaikka todellinen väkivaltatilanne yhteiskunnassa on pysynyt vakaana, tai jopa hieman vähentynyt. (Kivivuori et al. 2002, 38, 76.)

Tätä ristiriitaa lisää se, että Syrjälän mukaan väkivalta lööppien väkivalta on arkipäiväistynyt 2000-luvulla. Siinä missä aiemmin väkivalta tapahtui kaukana tavallisesta ihmisestä, viime vuosina se on tunkeutunut kotiin ja arkeen. Paha tapahtuu yllättävän lähellä, eikä sitä pääse pakoon edes kotonaan. Uhrit löytyvät lenkkipoluilta ja rivitalojen roskiksista. (Syrjälä 2007, 40, 42.)

Myös tekijöiden tavallisuutta korostetaan. Tekijöitä ja uhreja on viime vuosina alettu kuvata siten, että ne koskettavat mahdollisimman suurta lukijajoukkoa. Syrjälä käyttää tästä esimerkkinä sitä, kuinka samaa ihmistä voidaan kuvata niin "miehenä", "kolmen lapsen isänä" kuin "huumeckinginä". Kuvauksen valinta vaikuttaa lukijan tulkintaan tapahtuneesta. Erityisesti perhesanojen käyttö on lisääntynyt. Äitiys ja isyys koskettavat suurta osaa lukijoista, joten jos uhri on äiti tai isä, aihetta on vaikea työntää kauas itsestä. Syrjälän mukaan taas äiti tai isä tekijänä horjuttaa lukijan perusturvallisuutta. Samasta asiasta on kyse siitä, että 2000-luvulla tekijöinä ovat lööppien mukaan olleet yhä useammin opettajat, papit, lääkärit ja vapaaajallaan olevat poliisit. Syrjälän mukaan kyseiset ammatit sisältävät muiden ihmisten ohjaamista ja osin turvallisuudenkin säilyttämistä, ja näihin ammatteihin liitetään myös nuhteettomuus. Kun tällaisten ammattien edustajat sortuvat väkivaltaiseen käytökseen, lukijasta tuntuu, että mihinkään ei voi luottaa. (Syrjälä 2007, 40–42.)

Populaarilehti ottaa siis enenevässä määrin moraalisesti kantaa henkirikokseen. Jack Katz huomauttaa, että juuri tämä tekee eron lehtityyppien välille.

Hänen mukaansa sanomalehti on sitä modernimpi ja hienostuneempi mitä vähemmän se moralisoi tyyliään ja mitä enemmän se langettaa lukijalle vastuuta moraalista reaktioista. Modernin rikosuutisoinnin piirre on myös keskittyminen rikosoikeusprosessin alkuvaiheisiin, mikä jättää vastuun tuomion langettamisesta lukijalle. (Katz 1987, 72.) Helsingin Sanomat (23.9.2007) teki Suomen Gallupilla kyselyn, joka osoitti selkeästi kielteisen julkisuuden jättävän tuomitun rikollisen leiman myös sellaisiin ihmisiin, joiden tekemiset eivät ole edes johtaneet rikostutkintaan.

2.5 Trial by newspaper

Trial by newspaper eli mediaoikeudenkäynti on tilanne, jossa tiedotusvälineen katsotaan käyttävän oikeuslaitokselle kuuluvaa tuomiovaltaa. Käsite on peräisin 1800-luvun lopulta, jolloin juristi W. Forrest totesi: "It had become a question of trial by newspaper or trial by the law". Kriitikkojen mielestä rikoksesta epäillyt joutuivat kärsimään median toiminnasta. He perustelivat tulkintaansa sensaatiojournalismilla. Taustalta löytyivät ennen muuta 1880-luvun keltaisen lehdistön omaksumat tavat. Nämä käsittelivät enimmäkseen rikoksia, sensaatioita ja skandaaleja. (Arolainen 1999, 125–126.)

Trial by newspaper -termi on peräisin jury-tuomioistuinmaista, eli maista joissa käytetään valamiesjärjestelmää. Juristipiireissä käsitteellä viitataan asianajajan aloitteesta tapahtuvaan oikeusjutun käsittelyyn julkisuudessa tavalla, joka puoltaa asianajajan päämiehen näkökohtia. Trial by newspaper -kieltoa on perusteltu nimenomaan sillä, ettei asiasta saa syntyä valamiehille käsitystä, joka ei perustu viralliseen oikeudenkäyntiaineistoon. Käsite sisältyy myös Suomen asianajajaliiton asianajotapaa koskeviin ohjeisiin (Laitasalo 2000, 553). Ohjeissa todetaan, ettei asianajaja saa pyrkiä vaikuttamaan tuomarin ratkaisuun epäasiallisin keinoin. Asianajaja ei saa myöskään vedota julkisuuteen epäasiallisesti ja pyrkiä näin luomaan päämiehen asialle otollista mielialaa ennen asian ratkaisemista.

Valamiesjärjestelmä on peräisin Englannista ja on käytössä varsinkin anglosaksisissa maissa. Valamiesten tehtävä rajoittuu lähinnä näyttökysymysten, erityisesti syytetyn syyllisyyden ratkaisemiseen. (Jokela 2005, 323.)

Journalistin ohjeiden (Journalistin ohjeet 35) mukaan syyllisyyteen ei pidä ottaa ennalta kantaa eikä ennakoida tuomioistuimen tai viranomaisen ratkaisuja. Toimittaja Martti Backman toteaaakin, että sekä toimittajan että asianajan ammattikunnan eettiset säännöt suhtautuvat torjuvasti ilmiön ytimeen eli pyrkimykseen vaikuttaa julkisuuden avulla oikeusjutun lopputulokseen. Hänen mukaansa mediakäräjöinti ei ole nykyisin yritystä vaikuttaa tuomioistuimeen, vaan se on kamppailua julkisuudesta ja sen sisällöstä ja sävystä (Backman 2005, 133–134).

Oikeustoimittaja Teuvo Arolainen painottaa, että oikeusturvaa vaarantavan mediakäräjöinnin syntyminen edellyttää usean ehdon täyttymistä. Ensinnäkin rikos- ja oikeusjutun pitää kiinnostaa merkittävässä määrin mediaa. Toiseksi median täytyy myös esittää avoimesti tulkintojaan tilanteesta. Kolmas lähtökohta on, että julkisuudella täytyy olla vaikutusta tuomioistuimen ratkaisuihin. Kattavia ja kiistattomia tuloksia median vaikutuksesta oikeudenkäyttöön ei ole kuitenkaan löytynyt (Arolainen 1999, 134–135). Tuorin mukaan taas on vaikea mitata sitä, vaikuttaako vaikuttaako trial by newspaper -ilmiö tuomarien päätöksentekoon. Empiirisissä tutkimuksissa on saatu kovin erilaisia tuloksia (Tuori 2002, 246).

Asianajaja Markku Fredmanin mukaan käsitteen painopiste on muuttunut nykypäivänä, sillä media on oikeudenkäyntiä enemmän kiinnostunut rikoksen esitutkinnasta. Fredmanin mukaan viime vuosina on selkeästi ollut huomattavissa se, että poliisi kokee velvollisuudekseen selostaa tarkasti tutkintavaiheessa olevia rikostapauksia. Näin ilmiön ongelmallisuus ei liity siihen, keneltä saatuja tietoja lehdistö käsittelee. Myös viranomaiset syyllistyvät enenevässä määrin mediakäräjöintiin. (Fredman 2002, 304.) Lea Taivassalon (2007, 22) mukaan kyse voi siis olla kenen tahansa osapuolen vetoamisesta yleisöön median kautta. Seuraava esimerkki valaisee hyvin sitä, kuinka myös viranomaiset voivat vedota yleisöön antamalla medialle sopivaksi katso- maansa materiaalia.

KUVA 1 Jere Karalahdesta julkaistiin kuva kokaiinipussin vieressä keväällä 2008, kun häntä syytettiin törkeästä huumausainerikoksesta. Kuvan antoi julkisuuteen Iltasanomien mukaan jutun syyttäjä (IS 15.1.2008). Syyttäjä luovutti kuvan, vaikka ei ryhtynyt syytetoimiin kyseisen valokuvan takia puuttuvan näytön vuoksi. Lopulta Karalahti tuomittiin toisen kuvan perusteella kymmeneen päiväsakkoon huumausainerikoksesta (Savon Sanomat 5.3.2010). Tuomioon johtanut kuva julkaistiin myöhemmin.

Fredmanin mukaan syyttömyysolettama on menettänyt arvonsa osittain mediakilpailun vuoksi. Suurimmatkin sanomalehdet ottavat kantaa syyllisyyteen kirjoittamalla "saattujen tietojen perusteella", joka viittaisi siihen, että tietoa olisi julkitullutta enemmän. Epäilystä saatetaan kirjoittaa esimerkiksi "autopommimiehenä" jo ennen oikeudenkäyntiä (Fredman 2002, 307).

2.6 Aiempi tutkimus

Rikosuutisoinnista puhutaan paljon. Määrällisesti sen sanotaan myös lisääntyneen. Lööppien väkivaltarikosuutisoinnista pro gradu -tutkielmaansa tehneen Hanna Syrjälän (2007) mukaan iltapäivälehtien lööpit ovat muuttuneet

väkivaltaisemmiksi. Väkipolttajien määrä on kasvanut, ja otsikot kertovat aiempaa enemmän henkirikoksista. Syrjälä analysoi tutkimukseensa Ilta-Sanomien lööppejä vuosilta 1985–2006. Myös Tapani Huovilan (2002, 204–205) mukaan väkivallan, rikosten ja onnettomuuksien osuus lööppeistä on kasvanut tuntuvasti. Hän on verrannut lööppeiden aiheita tiettyinä ajanjaksoina vuosina 1993–1994 ja 1999–2000. Lööppeiden väkivaltaisuuden ovat perehtyneet myös Kivivuori, Kemppi & Smojlej (2002) tutkimuksessaan Etusivujen väkivalta: väkivalta ilta- ja aamulehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000.

Ruotsalaista rikosuutisointia tutkineen Peter Dahlgrenin mukaan lähes kolmasosa ruotsalaislehtien rikosartikkeleista käsitteli väkivaltarikoksia. Murhat ja tapot olivat rikosuutisten suosituin aihepiiri ja muodostivat lähes kymmenen prosenttia kaikista rikosuutisista. Tutkimuksen aineisto kerättiin noin 12 kuukaudelta vuosina 1984–1985. Mukana oli kahdeksan ruotsalaista päivälehteä ja niiden noin tuhat rikosaiheista artikkelia (Dahlgren 1987, 11–12, 16, 21.)

Ruotsissa väkivaltarikosuutisointia on tutkittu muutenkin Suomea laajemmin. Felipe Estradan (1999) tutkimuksen *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem*, mukaan median lisääntynyt kiinnostus nuorten väkivaltaan ei heijastunut nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen lisääntymisenä, vaan lisäsi väestön alttiutta ilmoittaa nuorten väkivallantekoja poliisille. Ester Pollackin (2001) mukaan taas ruotsalainen rikosuutisointi on lisääntynyt 1960-luvulta lähtien.

Suomalaisen rikosuutisoinnin tutkimuksen klassikko on Pertti Hemánuksen (1966) tutkimus Helsingin sanomalehtien rikosaineistosta ja sen funktionaalisesti merkitsevistä piirteistä. Kotimaisessa rikosuutisoinnin tutkimuksessa aiheet ovat olleet laajoja, kuten Leena Mäkipään (2004) selvitys henkirikosuutisoinnista Ilta-Sanomissa. Laajaan materiaaliin pohjaa myös Sari Kemppi (2002), joka on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut Helsingin Sanomien pääkirjoitusten rikosuutisoinnin ja erityisesti väkivaltauutisoinnin määrällistä kehitystä vuosina 1980–2000. Samaan luokkaan voi laskea myös

Anna Mäkelän (2002) tutkimuksen, joka käsitteli raiskausta uutisena Helsingin Sanomissa 1996–1999.

Yksittäisen rikostapauksen uutisointiin perehtyneitä tutkimuksia on sen sijaan vähemmän. Yksittäistapaukseen perehtyi Tanja Aitamurto (2005) lisen-siaatintyössään ”Hyvien perheiden pojat murhasivat kylmästi - miksi? Sosiaalisen ongelman synty, syyt ja seuraukset Heinojen surmassa” Hän lähestyy aihetta myös moraalisen paniikin kautta.

Rikos- ja oikeusjournalismi on alkanut pikkuhiljaa kiinnostaa myös oikeusoppineita. Tuorein esimerkki lienee Jani Ruotsalaisen (2006) ”Mitä saa sanoa? Sananvapauden oikeudelliset rajat yksityistä ihmistä käsittelevissä joukkoviestimissä.” Samaa harvalukuista joukkoa edustaa Riku Neuvosen (2005) lisen-siaatintyö Sananvapaus, joukkoviestintä ja sääntely. Katri Mäkisen (2008) pro gradu taas pohtii Nils Gustafssonin oikeudenkäyntiä sananvapauden ja yksityisyydensuojan näkökulmasta.

Eettiseen harkintaan ja journalistin rooliin ottavat taas kantaa Piia Leinon (2005) pro gradu ”Toimittajan eettinen harkinta rikos- ja oikeusjournalismissa” sekä Tiina Karvisen (2005) pro gradu -työ ”Journalistin ohjeet mediaoikeudenkäyntien tuomioiden perusteena – katsaus keskusteluun journalistien ja oikeusoppineiden törmäyksestä.” Oma aihettani sivuaa myös Harri Palmolahden (1993) tutkimus tv-uutisten tavasta syyllistää, vaikka kyseinen pro gradu ei varsinaisesti rikosuutisointia käsittelekään.

Ulkomaisessa tutkimuksessa on pyritty löytämään myös selityksiä rikosuutisoinnin suosiolle. Stuart Hall (1987) on tutkimuksessaan luonut rikosuutisointia koskevan teorian. Hänen mukaansa väkivalta ja erityisesti murhanvalta-asema rikosuutisoinnissa selittyy yhtäältä uutisrakenteen ja rutiinien perusteella sekä väkivallan intimitettä loukkaavalla luonteella, joka antaa sille erityisen uutisarvon.

Rikosuutisointia ja sen uutisarvoa yhdysvaltalaisessa lehdistössä on puolestaan tutkinut Jack Katz (1987). Hänen määrällisesti laaja aineistonsa kattoi rikosaineiston New York Timesista, Newsdaysta ja Los Angeles Timesista vuosilta 1981, 1982 ja 1983. Katz jaotteli aineistonsa neljään luokkaan. Hänen

mukaansa kukin luokka tuo esille sosiaalisia paineita, joita lukijat kohtaavat jokapäiväisessä elämässään. Mitä useamman luokan kriteerit täyttyvät, sitä suuremman luokan uutisjuttu on kyseessä. (Katz 1987, 49–50, 72.)

Englantilaisten päivä- ja iltapäivälehtien väkivalta ja rikossisältöä ovat analysoineet Williams ja Dickinson (1993). (Ks. Luku 2.4)

Oman aiheeni löysin Lea Taivassalon (2007) salaisten oikeudenkäyntien uutisointia tutkineen gradun perusteella, sillä Taivassalon mukaan uutisointi painottuu erityisesti esitutkintavaiheeseen. Myös Aitamurto (2005) on havainnut Heinojen surman uutisoinnin keskittyneen aikaan ennen oikeuskäsittelyä.

3 AIHE JA ANALYYSIMENETELMÄT

3.1 Aihe

Ylöjärven insuliinisurmat on aiheena mielenkiintoinen, sillä lööppien väkivaltaa tutkineen Hanna Syrjälän mukaan samaa aihetta seurataan lööpissä entistä pidempään. Rikoksista tulee jatkokertomuksia. Syrjälän mukaan henkirikos-juttu päättyy todennäköisemmin jatkokertomukseksi, jos tekijässä tai uhrissa on jotain poikkeuksellisen kiinnostavaa. Hän voi esimerkiksi kuulua kulttuurisen tietämyksen perustellaan sellaiseen ryhmään, jonka elämään ei ajatella kuuluvan väkivaltaa (Syrjälä 2007, 38–40). Ylöjärven insuliinisurmapöytäkirjassa näitä piirteitä on kosolti: 26-vuotias naimisissa oleva sairaanhoitaja-äiti, jota epäillään jopa sarjamurhasta.

Ahti Saarenpään mukaan uutisoinnin muuttuessa kertomukseksi siirrytään helposti oikeusnormeista sosiaalisten normien tasolle. Tällöin normit muodostetaan toisenlaisin tiedoin, oletuksin, korostuksin, leimauksin ja huhuin kuin asian oikeudellinen käsittely. Saarenpään mukaan tämän myötä yhteys itse tapahtumaan saattaa huveta liki olemattomaksi tai katketa kokonaan. (Saarenpää 2006, 88–89.)

Poikkeuksellista tapauksessa on myös se, kuinka vähän uhreista on kerrottu. Syrjälän (2007, 38–40) mukaan lööppijatkokertomusten luonteeseen kuuluu usein se, että juuri uhrit tulevat lukijalle tutuksi.

Tutkimuskysymykseni on, miten kuva rikosepäilystä rakentuu iltapäivälehdissä epävirallisten lähteiden kautta? Aineiston rajaaminen iltapäivälehtiin on mielestäni perusteltua, sillä iltapäivälehdet painottavat juttujen kosketavuutta muita sanomalehtiä enemmän. Draamaa tarvitaan laajan yleisön saavuttamiseen. Jutut henkilöidään ja niihin pyritään sisällyttämään vastak-

kainasettelua (Saari 2007, 277–280). Koska henkilöinti on niin tärkeää, myös epäviralliset lähteet pääsevät muita medioita näyttävämmiin esiin.

3.2 Analyysimenetelmä

Käytän pro gradu –työssäni menetelmänä narratiivista tutkimusotetta. Narratiivisen tutkimusotteen avulla pyrin rakentamaan epäillyn elämäntarinan siten, kuin se on iltapäivälehdissä esitetty ja merkityksellistetty. Narratiivinen tutkimusote pohjaa sosiaalisen konstruktivismin käsitteeseen (esim. Suoninen 1999, 17; Heikkinen 2007, 144–146).

3.2.1 Narratiivinen tutkimusote

Narratiivinen tutkimus ei ole tiukasti rajattua, vaan kyse on enemmänkin kattokäsitteestä useille erilaisille narratiivisille tutkimuksille (Chase 2005, 651). Narratiivinen tutkimusote on lähestymistapa, jossa sattumat ja tapahtumat järjestetään juonen avulla ajalliseksi yksiköksi (Polkinghorne 1995, 5).

Narratiivisen tutkimusotteen mukaan tietämisen prosessi perustuu kertomusten kuulemiseen ja tuottamiseen. Ihminen tulkitsee maailmaa kehittyvänä kertomuksena. Tieto on eräänlainen kulttuurinen kertomusvaranto. Se liitetään usein tietoteoreettisena näkökulmana konstruktivismiin ja postmodernismiin. (Heikkinen 2007, 144–146.)

Heikkisen (2001a, 187; 2001b, 118–125) mukaan tieteellisessä keskustelussa narratiivisuuden käsitettä voidaan käyttää ainakin neljällä tavalla:

1. Narratiivisuudella voidaan viitata tiedonprosessiin eli tapaan tietää jokin asia ja tämän tiedon luonteeseen (esim. Hatch & Wisniewski, 1995, 115). Tällöin narratiivisuus liittyy useimmiten konstruktivistiseen tiedonkäsitteeseen.
2. Narratiivisuudella voidaan kuvata tutkimusaineiston luonnetta. Tämä viittaa yleisellä tasolla kerrontaan tekstilajina. Tällöin tutkimuksen aineisto

muodostuu proosamuotoisesta tekstistä, joka on esitetty joko kirjallisesti tai suullisesti.

3. Narratiivisuus voi viitata myös aineiston analyysitapoihin, jotka voidaan jakaa narratiivien analyysiin ja narratiiviseen analyysiin. Narratiivien analyysissä huomio kohdistetaan kertomusten luokitteluun esimerkiksi kategorioiden tai metaforien mukaan, kun taas narratiivisessa analyysissä pyritään tuottamaan kertomus aineiston kertomusten pohjalta.

4. Narratiivisuuden käsite liittyy tarinoiden käytännölliseen merkitykseen, joka tarkoittaa tarinoiden käyttöä ammatillisena työvälineenä kuten narratiivisessa psykoterapiassa.

Narratiivien analyysin ja narratiivisen analyysin eroihin on paneutunut erityisesti Donald E. Polkinghorne (esim. Polkinghorne 1995, 5-25). Omassa progradussani pyrin narratiiviseen analyysiin, jossa pyrin tuottamaan kertomuksen aineiston kertomusten pohjalta.

Narratiivisuudessa asioita katsotaan erilaisten analyttisten linssien läpi:

1. Narratiivisuudessa asioita merkityksellistetään jälkikäteen.
2. Narratiivisuus on verbaalista toimintaa.
3. Tarinat mahdollistuvat ja toisaalta niitä rajoittavat sosiaaliset resurssit ja tilanteet.
4. Narratiivisuuden tutkijat näkevät narratiivisuuden olevan paikkaan ja aikaan sidottu.
5. Narratiivisuuden tutkijat näkevät itsensä kertojina välittäessään narratiivisia tutkimuksiaan (Chase, 2005, 654–655.)

Olennaista omassa tutkimuksessa on erityisesti kohta yksi. Kuten Petra Munro on todennut, olennaisempaa on keskittyä siihen, miten asiat kerrotaan kuin siihen mitä kerrotaan (Hatch & Wisniewski 1995,115).

Narratiivisuudessa erilliset kertomukset kootaan juonelliseksi kokonaisuudeksi (Polkinghorne 1995, 15). Tutkimuksessa kootaan suurempi kertomus pienemmistä osista. Tutkimuksen alkukysymyksenä voi olla esimerkiksi miksi tai kuinka tämä tapahtui? Narratiivisen tutkimusprosessin tavoitteena on synnyttää selittävä kertomus. Suuren kertomuksen muotoutuessa keskeiset käännekohdat nousevat esiin ja pienempien osakertomusten palaset löytävät paikkansa. Narratiivisessa tutkimusotteessa olennaista on sen tiedostaminen, että tutkimustulos on tutkijan kertomus ja tulkinta, jossa kuuluu tutkijan ääni. Tämän vuoksi on epäolennaista, paljastaako tutkimus ”totuuden”. (Polkinghorne 1995, 15–19.)

Kertomukset (narraatiot) ovat vahvoja kuulijalleen. Niissä kertoja asettuu silminnäkijän asemaan ja hänen kertomuksensa otetaan vastaan silminnäkijähavaintoja, jonka luottamusarvo on suuri. Kertojasta tulee todistaja, jonka tarinaa pidetään totuudenmukaisena. Kuulijoista, tässä tapauksessa lukijoista, tulee silminnäkijän todistuksen myötä empaattisia todistajia, eräänlaisia toisen polven silminnäkijöitä (second-order witness). He eläytyvät silminnäkijän kertomukseen ja tulevat tällä tavoin osallisiksi tapahtuneesta. Eläytymisen myötä kuulijoiden on vaikea suhtautua enää tapahtumaan kriittisesti tai analyttisesti (Gergen M. M & Gergen, K.J. 2006, 117–118)

3.3 Keskeisiä käsitteitä

Seuraavassa avaan muutamia pro graduni kannalta keskeisiä käsitteitä.

3.3.1 Esitutkinta

Rikoksen tapahduttua suoritetaan esitutkinta. Siinä selvitetään muun muassa rikos, sen teko-olosuhteet ja asianosaiset sekä muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat. Esitutkinnasta on tiedotettava siten, ettei ketään ai-

heettomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa ja haittaa (Esitutkintalaki § 49). Esitutinnan jälkeen asia toimitetaan syyttäjälle syyteharkintaa varten (Esitutkintalaki § 43).

3.3.2 Epäilty

Henkilöä kuulustellaan rikoksesta epäiltynä, kun on syytä epäillä henkilön syyllistyneen tekoon, eli kun on tiedossa jokin seikka, joka puhuu syyllisyyden puolesta (Sisäministeriön internet-sivusto 8.1.2008).

Rikoksesta epäiltyä on kohdeltava esitutkinnassa syyttömänä. Esitutkinnassa ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutinnan tarkoituksen saavuttamiseksi. Se on lain mukaan toimitettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa. Lain mukaan esitutkinnassa on selvitettävä ja otettava huomioon niin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet. (Esitutkintalaki § 7-8.)

Rikoksesta todennäköisin syin epäilty voidaan vangita, mikäli lievin rangaistus teosta on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Myös lievemmästä rikoksesta epäilty voidaan vangita, jos teosta säädetty ankarin rangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta. Edellytyksenä on esitutinnan, oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon karttaminen. Rikoksesta epäilty voidaan vangita myös jos pelätään hänen hävittävän todistusaineistoa tai jatkavan rikollista toimintaa. (Pakkokeinolaki § 8, § 3 1.)

Journalistin ohjeiden mukaan taas tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilystä tai syytteestä (Journalistin ohjeet, 32).

3.3.3 Syyllisyys

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6.2 artiklaan ja kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14.2 artiklaan sisältyy määräys syyttömyysolettamasta. Syyttömyysolettaman mukaan jokaista rikoksesta epäiltyä ja syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen. Syylliseksi toteaminen edellyttää menettelyä, joka takaa epäiltynä olevalle todelliset mahdollisuudet torjua puolustautumalla häneen kohdistuvat epäilykset.

Juridinen syyllisyys ja tuomio määräytyvät tuomioistuinkäsittelyssä. Rikoksesta epäilystä tulee syytetty vasta silloin, kun syyttäjä on esitutkinnan pohjalta päättänyt nostaa syytteen, eli syytetty on henkilö, jolle syyttäjä vaatii rangaistusta (Virolainen 2007,415). Tuomioistuinta sitoo myös syytesidonnaisuus (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 luku 3§). Se tarkoittaa, että tuomioistuin saa tuomita vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu. Syytteestä ilmenevä teonkuvaus sitoo siis tuomioistuinta. Tuomioistuin ei kuitenkaan ole sidottu rikosnimikkeeseen tai lainkohtaan, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu (Korkeimman oikeuden internet-sivut 8.1.2008). Kun asia on loppuun käsitelty, oikeus tekee asiassa ratkaisunsa. Tuomiosta ilmenee ratkaisun lopputulos ja perustelut. Siitä käy ilmi, onko syyte hylätty vai tuomitaanko vastaaja rikoksesta rangaistukseen (Virolainen 2007, 442–446).

Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta ja on syyntakeinen. Rangaistusvastuun edellytyksenä on tahallisuus tai tuottamus. Rangaistus määrätään noudattaen rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Rangaistus on lain mukaan mitattava siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Rikosoikeudellinen vastuu Suomessa perustuu legaliteetti- eli laillisuusperiaatteeseen. Sen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Samoin rangaistuksen ja muun rikosoikeudellisen seuraamuksen on perustuttava lakiin.(Perustuslaki 8§, Rikoslaki 3 1 §.)

3.3.4 Virallinen lähde

Asetus esitutkinnasta ja pakkokeinoista (17.6.1988/575) säättää, että oikeus antaa tietoja esitutkinnasta julkisuuteen on tutkinnanjohtajalla ja hänen esimiehellään sekä esimiehen määräämällä muulla virkamiehellä. Tämän perusteella määrittelen esitutinnan viralliseksi tiedonlähteeksi viranomaiset, jotka rajaavat varsinaisen tutkimuskysymyksen ulkopuolelle. Näitä lähteitä ovat poliisin lisäksi ne sairaanhoidon viranomaiset, joilla on asemansa puolesta velvollisuus kommentoida asiaa. Tällaisia lähteitä aineistossani ovat esimerkiksi kuntayhtymän johtaja, Ylisen kuntoutuskeskuksen johtaja. Lasten virallisiin lähteisiin myös epäillyn aiemmat kuulustelupöytäkirjat. Viralliset lähteet ja viranomaisten antama tieto on vain osa iltapäivälehdistön epäiltyä koskevaa uutisointia.

3.3.5 Epävirallinen lähde

Määrittelen pro gradussani epäviralliseksi lähteeksi henkilön tai tekstin, joka ei ole tullut aiemmin määriteltyjen virallisten lähteiden kautta. Korostan erityisesti nimettömiä lähteitä, joilla ei ole ollut moraalista tai ammattiaseman tuomaa velvoitetta puhua. Tällä suuntaan katsettani poispäin esimerkiksi epäillyn esimiehistä, joilla ei ole ollut lain osoittamaa tiedotusvastuuta, mutta joilla poikkeuksellisessa tilanteessa on todennäköisesti tullut työasemansa vuoksi moraalinen velvoite puhua. Leena Mäkipää (2004, 75) on määritellyt epäviralliseksi lähteeksi omaiset, tuttavat, naapurit sekä muut tekopaikan lähiseudun asukkaat.

4 AINEISTO

Uutisten henkilöinti (personalization) on yksi piirteistä, jotka määrittävät iltapäivälehtimäistä uutisointia (Sparks 1992, 40). Tämän vuoksi valitsin aineistokseni suomalaiset iltapäivälehdet. Uutisten henkilöinti vaatii tietoa virallisten lähteiden ulkopuolelta ja tätä kautta pääsen käsiksi siihen, miten kuvaa epäilystä rakennetaan.

4.1 Aineiston rajaus

Ylöjärven insuliinisurmat nousivat julkisuuteen elokuussa 2007. Surmista epäilty nainen pidätettiin torstaina 8. elokuuta. Ensimmäisen kerran iltapäivälehdet uutisoivat asiasta lauantaina 11. päivänä. Olen valinnut aineistokseni Ilta-Sanomien ja Iltalehden uutisoinnin insuliinisurmista välillä 11.8–11.9.2007. Ajallinen rajaus oli tehtävä, sillä yli talven kestäneet tutkimukset olivat poikineet loputtoman määrän juttuja aiheesta. Ensimmäinen kuukausi oli rajausaikana perusteltu, sillä sen aikana käsiteltiin sekä tapahtuman aiheuttama järkytys että sitä seurannut hautojen avaaminen.

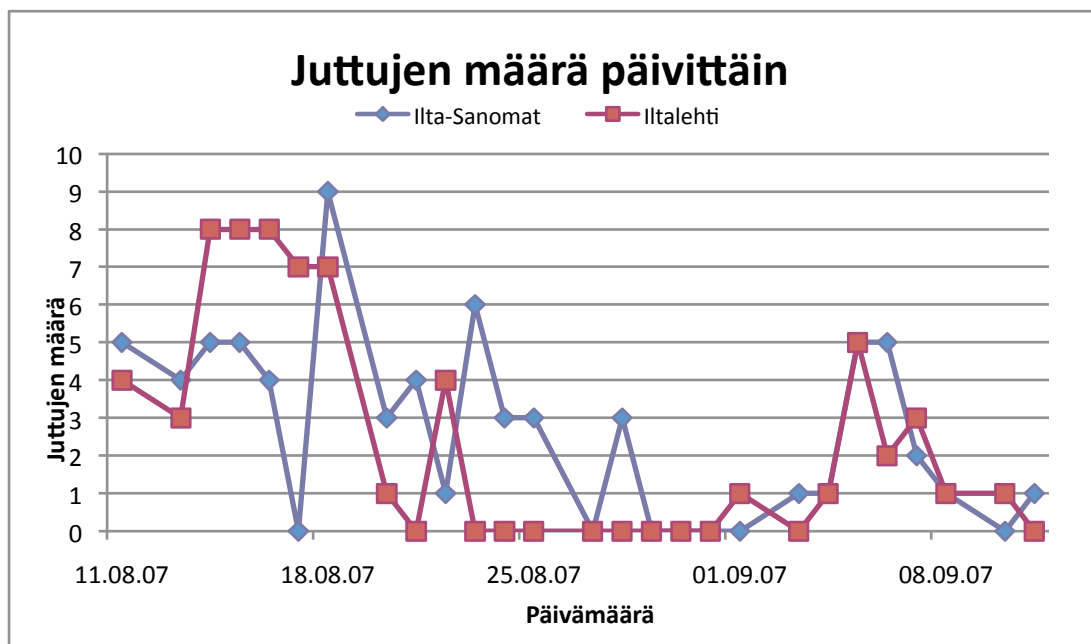
Olen tarkastellut juttuja määrällisesti lajittelemalla sen mukaan, onko käytetty epävirallisia vai virallisia lähteitä. Virallisiin lähteisiin laskin tahot, joilla on asemansa vuoksi velvollisuus kommentoida asiaa. Heitä ovat insuliinisurmien tutkinnanjohtaja, syyttäjä, epäillyn puolustusasianajaja, Nokian kaupungin toimialajohtaja ja perusturvajohtaja, Ylisen kuntoutuskeskuksen johtaja, peruspalveluministeri Paula Risikko sekä hautojen avaamisesta vastannut oikeuslääketieteen professori. Laskin virallisiksi lähteiksi myös oikeuden pöytäkirjat epäillyn aiemmista rikkeistä, sillä ne ovat julkista tietoa. Julkisen ja yksityisen lähteen määrittelyä käsitelin enemmän luvussa kolme.

Epävirallisia lähteitä olivat muun muassa muut nimettömät lähteet, poliitikot, kansalaisjärjestöjen edustajat, juttujen yhteydessä olleet jutut muista sarjamurhaajista, entiset työtoverit, tuttavat, naapurit ja asiantuntijat, joita oli yleisellä tasolla pyydetty kommentoimaan aihetta. Epävirallisiin lähteisiin laskin myös ne jutut, joissa lähdeä ei mainittu.

Laskin jokaisen jutun erikseen, sillä samassa juttupaketissa oli käytetty hyvin erityyppisiä materiaaleja. Rajasin aineiston ulkopuolelle toimittajien kommentit, sillä ne eivät edusta varsinaisia uutisjuttuja. Todettava kuitenkin on, että kommentteja oli Ilta-Sanomien jutuissa huomattavasti Iltalehteä useammin. En myöskään laskenut faktalaatikoita omiksi jutuikseen.

4.2 Määrällinen sisällönanalyysi

Käytän määrällistä sisällönanalyysia pohjana laadulliselle analyysille. Väliverroksen mukaan määrällinen sisällönanalyysi on käyttökelpoinen tapa luoda yleiskuvaa jostakin suhteellisen laajasta dokumenttiaineistosta. Sitä käytetään usein myös jonkin havainnon tieteelliseen todentamiseen (Väliverronen 1998, 16). Tarkoitukseni onkin määrällisen analyysin avulla hahmottaa juttujen määrää ja jakautumista tarkasteluajanjaksona. Määrällinen sisällönanalyysi on helpottanut erityisesti epävirallisten lähteiden tarkastelussa ja sen todentamisessa, minkä kokoisessa roolissa erilaiset lähteet ovat kokonais kuvan rakentamisessa. Kyseessä on viitteellinen ja laadulliselle analyysille pohjaa luova tarkastelu.

Kuvio 1. Juttujen määrät molemmissa lehdissä ajan funktiona. Lähde Liite 1

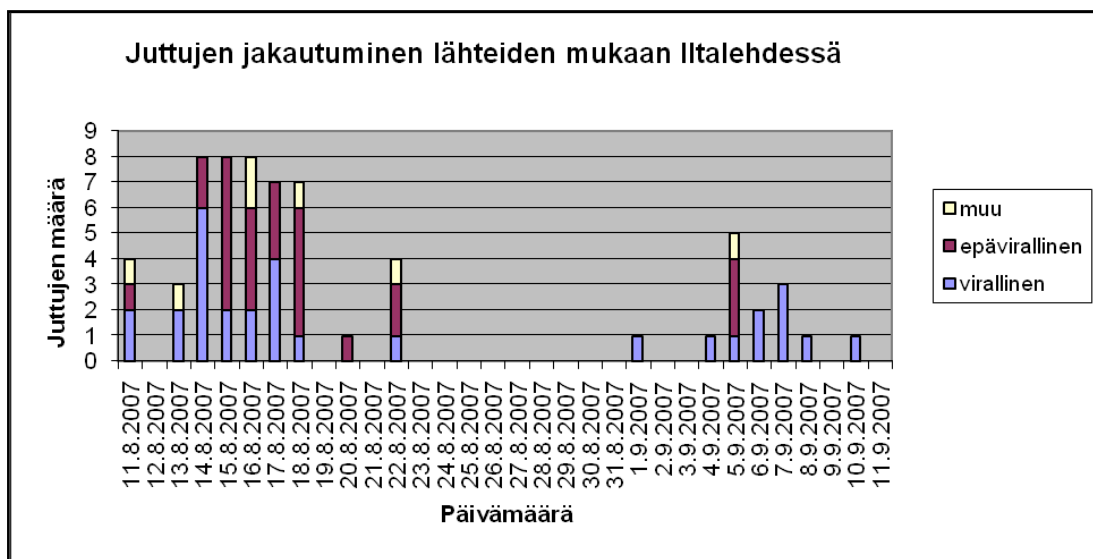
Ilta-Sanomat käsitteli aihetta kuukauden aikana hieman enemmän sekä sivujen että juttujen määrässä mitattuna. Kuukauden aikana Ilta-Sanomissa aiheesta oli kaikkiaan 71 juttua, Iltalehdessä 64. Molemmissa lehdissä noin puolet jutuista perustui virallisiin lähteisiin ja puolet epävirallisiin. Iltalehdessä oli myös paljon juttuja, joihin oli käytetty niin virallisia kuin epävirallisiakin lähteitä.

4.2.1 Juttujen jakautuminen

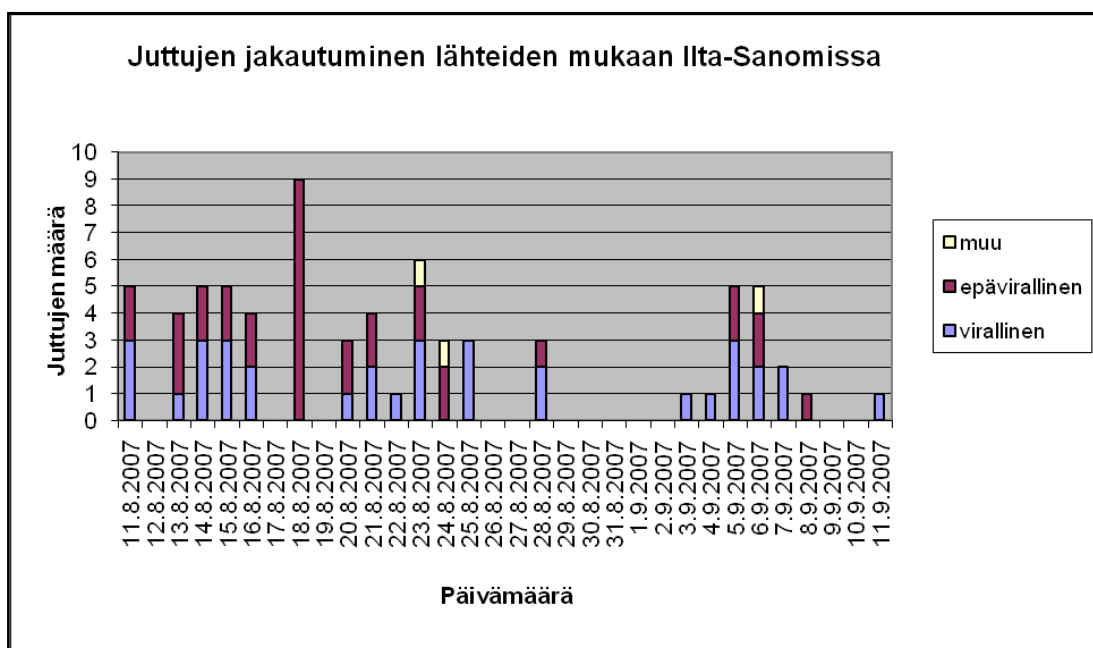
Ensimmäisen viikon aikana molemmat iltapäivälehdet käsitelivät aihetta 24 sivun verran. Iltalehdessä insuliinisurmat olivat päivittäin, Ilta-Sanomat taas jätti yhtenä päivänä aiheen sivuun. Toisella viikolla taas Ilta-Sanomat käsittelee insuliinisurmia päivittäin Iltalehden hidastaessa tahtia.

Toinen piikki julkaistujen juttujen määrässä oli syyskuun alkupäivinä, kun Nokialla avattiin surmaepäilyjen vuoksi useita hautoja.

Iltalehdessä kaksi kolmasosaa seuranta-ajan aineistosta ajoittuu ensimmäiselle uutisointiviikolle (11.8–18.8.2007). Iltalehti lähti aiheessa näyttävämmiin liikkeelle ja lopetti monen sivun ja jutun uutispakettien tekemisen paljon Iltasanomia aiemmin. Iltasanomissa ensimmäiselle uutisointiviikolle sijoittuu lähes puolet aineistosta.

Kuvio 2. Juttujen jakautuminen erilaisten lähde tyyppien mukaan Iltalehdessä. Lähde: liite 1.

Kuvio 3. Juttujen jakautuminen erilaisten lähdeyyppien mukaan Ilta-Sanomissa. Lähde: liite 1.

Molemmat lehdet käyttivät ensimmäisellä viikolla epävirallisia lähteitä virallisia lähteitä enemmän. Tässä Ilta-Sanomien lähti räväkämmin liikkeelle. Naapurit ja työtoverit olivat mukana kommentoimassa ensimmäisestä päivästä alkaen. Iltalehti taas turvautui ensimmäisinä päivinä kansalaisjärjestöjen ja kansanedustajien kommentteihin. Ensimmäisellä viikolla näkyy selkeästi se, kuinka Hanna Syrjälän (2007, 37–38) mukaan väkivaltarikosuutinen muuttuu jatkokertomukseksi. Ilta-Sanomissa ensimmäisen viikon uutisointi huipentuu 18.8. yhdeksän jutun pakettiin, jossa kaikkien juttujen lähteet ovat epävirallisia.

Virallisten lähteiden määrää ensimmäisellä viikolla lisäsi epäillyn aiemman oikeudenkäynnin tulo julkisuuteen 14.8.2007. Oikeuden pöytäkirjoissa olleet tiedot jaettiin molemmissa lehdissä useiksi pieniksi jutuiksi. Oikeudenkäyntipöytäkirjoja hyödynnettiin pohjana myös myöhemmissä jutuissa, kuten Ilta-Sanomien jutussa ” Suistiko raskaus raiteiltaan?” (23.8.2007) reilu viikko myöhemmin.

Valitun aineiston loppupäässä painotus muuttuu selkeästi virallisia lähteitä suosivaksi. Syyskuun puolella (1.-11.9.2007) molemmat lehdet käyttävät enemmän virallisia lähteitä juttujen pohjana. Ylöjärven insuliinisurmista ei kirjoiteta enää joka päivä, vaan uutisointi on painottunut enemmän tilanteen seuraamiseen. Syyskuun alussa piikin juttujen määrässä aiheuttaa kuitenkin hautojen avaaminen Nokian hautausmaalla. Tässä yhteydessä epävirallisten lähteiden määrä hetkellisesti nousee, kun muun muassa hautausmaalla satumalta olleet ohikulkijat pääsevät kertomaan tuntemuksiaan.

5 KUKA PUHUI?

Tässä luvussa keskityn siihen, ketkä pääsivät ääneen Ylisen insuliinisurmia koskevissa jutuihin. Kohdistan katseeni epävirallisiin lähteisiin ja niissä erityisesti nimettömiin lähteisiin.

5.1 Viralliset lähteet

Alkupäivinä äänessä olivat näyttävästi myös aiemmin listaamani viralliset lähteet. Läpi aineiston viranomaislähteistä säilyivät tutkinnanjohtaja ja epäilyn asianajaja. Aineiston alkupuolella Nokian terveystaloudesta vastaavat sekä peruspalveluministeri olivat äänessä. Aineiston loppupuolella taas hau-tojen avaamisesta vastuussa ollut oikeuslääketieteen professori kommentoi aiheita useammassa jutussa ja useampana päivänä.

5.2. Epäviralliset lähteet

5.2.1. Nimellään esiintyneet

Erityisesti Ilta-Sanomat suosi nimellään esiintyneitä lähteitä, jotka useissa tapauksissa olivat virkamiehiä tai poliitikkoja. Iltalehdessä nimellään esiintyneitä lähteitä oli vähemmän kuin Ilta-Sanomissa. Usein nimellään esiintynyt lähde oli Ylisen tapaukseen nähden ulkokehällä, eli hänellä ei ollut henkilökohtaista tekemistä aiheen kanssa. Yksi tällainen oli molemmissa lehdissä haastateltu psykiatrisen vankisairaalan johtaja Hannu Lauerma. Monissa jutuissa korostuikin se, ettei haastateltava halunnut kommentoida suoranaisesti Ylisen tapausta, vaan puhui aiheesta yleisemmällä tasolla.

”Komisario Marko Luosa esittelee paikkaa, mutta vain yleisellä tasolla. Siitä hän ei sano sanaakaan, onko hoitaja niiden ovien takana.” (IS 18.8.2007)

”Lauerma ei ota, eikä voi ottaa millään muotoa kantaa 26-vuotiaan sairaanhoitajan rikosepäilyihin. Yleisellä tasolla hän voi kuitenkin kuvailla oikeuspsykiatrina kohtaamiaan äitiyden ongelmia.” (IS 23.8.2007)

”Psykologi Marjo Kankkonen Mannerheimin lastensuojeluliitosta huomauttaa, ettei yksittäistapaukseen voi ottaa kantaa pelkkien lehtitietojen perusteella. Yleisesti hän kuitenkin toteaa, että on tilanteita, jolloin on parempi, ettei vanhempi tapaa lastaan.” (IL 22.8.2007)

Enemmän nimellään esiintyneisiin lähteisiin tukeutunut Ilta-Sanomat laajensi juttujaan myös omilla teorioilla tapahtuneesta ja siihen johtaneista syistä. Koljonen ja Kunelius (2005, 57–58) puhuvat onnettomuus uutisoinnissa lisääntyvästä terapeuttisävytteisestä journalismista, jonka on selitettävä suru, opetettava kärsimyksen läpikäymistä sekä pystyttävä puhumaan kaikesta. Useammassa jutussa Ilta-Sanomat spekuloi syytä tekoihin ja hankki asiantuntijalausuntoja tukemaan teoriaansa. Tällaisia spekulatioita olivat esimerkiksi se, oliko tv-sarjalla vaikutusta tekoihin ja tekotapaan (IS 18.8.2007) ja se, oliko raskaudella vaikutusta epäillyn mielenterveyteen (IS 23.8.2007). Näissä jutuissa asiantuntijan rooliksi jäi vahvistaa yleisellä tasolla iltapäivälehdessä spekulatiivisen mahdollisuuden.

Poliitikkojen tehtävänä jutuissa oli lähinnä kauhistella ja paheksua tapahtunutta (esim. IL 18.8.08).

Ainoa nimellään kommentoinut epäillyn tuttava puhui epäilystä poikkeuksellisen värittömästi ja myönteisesti nimettömiin lähteisiin verrattuna. Entisen työtoverin mukaan epäily ei poikennut muista harjoittelijoista mitenkään (IS 24.8.2007).

5.2.2 Nimettömät lähteet

Suuri osa nimettömistä lähteistä oli tavallisia kansalaisia. Populaarin sanomalehden human interest –taipumus näkyy lainvalvontauutisoinnissa Eric-

sonin, Baranek & Chanin mukaan muun muassa siinä, että lähteenä käytetään tavallista kansaa enemmän kuin laatu-lehdissä. Kansalaisia käytetään lähteenä kolmea tarkoitusta varten: 1. osoittamaan yleisön reaktio tiettyyn asiaan tai ilmiöön, 2. kritisoimaan menettelytapoja ja käytäntöjä, jotka ovat epäedullisia kansalaisille sekä 3. ilmaisemaan tunteensa kriittisestä tapahtumasta, jossa he olivat osallisina (Ericsson et al. 1991, 195–197).

Nimettömiä lähteitä molemmissa lehdissä oli runsaasti. Iltalehdessä niitä kuitenkin käytettiin enemmän kuin Ilta-Sanomissa. Ilta-Sanomissa myös sivullisia käytettiin nimettöminä lähteinä (ks.5.2.3). Olen tekstissäni kursivoinut ne ilmaisut tai nimimerkit, joilla nimettömään lähteeseen viitataan.

Iltalehdessä nimettömillä lähteillä oli jonkinlainen yhteys Ylisen tapahtumiin tai epäiltyyn sairaanhoitajaan. Äänessä ovat muun muassa *yksi naapureista, luokkatoverit* sekä *sairaanhoitajan aviomiehen sisar*. Nimettömät lähteet on myös Iltalehdessä kuvailtu tarkemmin kuin Ilta-Sanomissa. Ilta-Sanomien tyytyväisempi ympäristönsä ilmaisuun kuten *eräs naisen elämää sivussa seurannut ja entinen tuttava*. Iltalehdessä lähteitä kuvataan tunnistettavammin ja yhteys epäiltyyn tai tapahtumiin tulee esille lähes poikkeuksetta jo siinä, miten haastateltua kuvaillaan, kuten *samaa kerhoa käynyt äiti, pitkäaikainen tuttava urheilupiireistä*.

Iltalehdessä on 17.8.2007 juttupaketti, joka perustuu pitkälti nimettömiin lähteisiin. Kolmessa jutussa lähteenä on joku urheilupiireistä tuttu. Heihin viitataan kuvauksilla *hämeenlinnalaisista harrastuspiireistä tuttu, samassa kisassa ollut mies* sekä *pitkäaikainen tuttava urheilupiireistä*. Montako lähteitä on todellisuudessa ollut? Voiko lukija tietää, että kyseessä on kolme erillistä lähdettä, vai onko yhden ihmisen haastattelu jaettu useaan juttuun?

Seuraavana päivänä (18.8.2007) Iltalehdessä puheenvuoron saa *nuori nokialaisnainen*, jonka edesmennyt mummo on ollut potilaana epäillyn osastolla. Naisen tarinaa käsitellään kahdessa jutussa, yhteensä sivu. Toisessa Iltalehden jutussa puhujaan viitataan kutsumalla häntä *lapsenlapsiksi*. Jutuissa käy ilmi, ettei mummon kuolemaan epäillä liittyvän rikosta. Toisessa otsikossa todetaan kuitenkin mummon huoli ”Mummo pyysi kätkemään rahat”. ”Il-

meisesti tarina varkauksista kulki vanhusten keskuudessa,” toteaa nainen haastattelussa (IL 18.8.07).

5.2.3 *Sivullisten ääni*

Määrittelen sivullisen henkilöksi, jolla ei ole minkäänlaista yhteyttä tapauksiin tai jolla ei ole virkansa puolesta velvollisuutta kommentoida tapahtunutta. Tällä suljen pois muun muassa psykiatri Hannu Lauerman. Sivullinen voi olla kuka tahansa mediaa seurannut, jossa Ylisen tapahtumat ovat herättäneet tunteita.

Koljonen ja Kunelius ovat verranneet, miten suuronnettomuuksia on käsitelty lehdistössä eri vuosikymmeninä. Heidän mukaansa surun ja suremisen saama julkisuus on muuttunut selvästi. 2000-luvulla suuronnettomuuden kuvauksen keskiöön ovat nousseet yksittäiset kohtalot ja omaisten suru. Lisäksi sivulliset surijat otetaan osaksi journalismin luomaa onnettomuuden kuvaa. Suru tehdään julkiseksi ja nähtäväksi. Se, mikä on aiempina vuosikymmeninä nähty kielteisenä uteliaisuutena, nähdään nyt myötäelämisenä, välittämisenä ja suremisena. Samalla koko yleisö vedetään surijoiden joukkoon (Koljonen & Kunelius, 2005,46–48, 55).

Ilta-Sanomien henkirikosuutisointiuutisointia tutkineen Leena Mäkipään mukaan vuoden 2000 uutisoinnissa korostui aikaisempiin tutkimusvuosiin (1980 ja 1995) verraten sellaisten lähteiden käyttö, joilla ei ole mitään suoraa tekemistä tapauksen kanssa. Riittää, että he voivat kertoa, miltä tuntuu kun moinen rikos tapahtuu lähellä omaa kotia ja elämää. (Mäkipää, 2004,73.)

Aineistossani esiintyi nimellään myös jonkin verran satunnaisia ohikulkijoita, jotka kuvailivat tapauksen herättämiä tunteita. Heitä olivat esimerkiksi hautausmaalle hautojen avaamisen aikoihin sattuneet ihmiset. Osa hautausmaalle hautojen avaamisen aikana sattuneista ohikulkijoista esiintyy Ilta-Sanomissa nimettömänä (IS 6.9.2007).

Alkupäivinä huoltaan sairaanhoitokoulutukseen hyväksyttävien tasosta purkaa Ilta-Sanomien haastattelussa *yli 20 vuotta alalla työskennellyt hoitaja*

(15.8.2007). Pitkään alalla työskennelleen hoitajan kommentointi on mielenkiintoinen, sillä pitkä työura luo tässä tapauksessa hoitajalle kompetenssia kuvata alan tilaa laajemmin. Lukija ei tiedä, millainen työkokemus hoitajalla on, mutta ammattiuran pituudesta lukija voi päätellä hoitajan olevan kokenut. Jutun perusteella hoitaja voi olla kuka tahansa, eikä hänellä ole jutun perusteella yhteyksiä tapahtuneeseen tai epäilyyn. Suonisen (1999,20) mukaan sosiaaliset statukset otetaan usein sellaisina, ettei hierarkkisesti ylempänä olevan tarvitse samalla tavalla selitellä sanomisiaan tai tekemisiään kuin alempana hierarkiassa olevan. Hoitajan kommentti on otettu sitaatiksi sivulle.

” Tällaista vanhan koulukunnan edustajaa kuitenkin huolettaa, että potilaiden riski joutua varkauksien, kaltoin kohtelun tai hyväksikäytön uhriksi kasvaa.”(IS 15.8.2007)

Nimeämällä itsensä vanhan koulukunnan edustajaksi hoitaja viittaa valtaasemaansa ja oikeutukseensa kommentaattorina. Haastattelussa hoitaja kertoo, että nykyään alalle voi päästä myös tosiasiallisesti työkyvyttömiä ihmisiä. Hän todistaa esillä olevan tapahtuman mahdollisuutta.

Sivullisia ovat myös he, jotka ottivat yhteyttä toimitukseen huolestuttuaan tv-sarjan ja murhien yhtäläisyyksistä (ks. 6.1).

5.3 Toimittajan ääni

Journalistin ohjeiden mukaan ”Oikeudenkäynnin aikana ei pidä asiattomasti pyrkiä vaikuttamaan tuomioistuimen ratkaisuihin eikä ottaa ennakolta kantaa syyllisyyteen” (Journalistin ohjeet, 35).

Toimittaja on usein jutun tai tarinan kertoja ja toimittajan kannanotto on usein kirjoitettu sanavalinnoissa. Toimittajat käyttivät erityisesti Iltalehdessä valintoja, joita kutsun seuraavassa syyllinen-teemoiksi. Aitamurron (2005, 4) mukaan media muokkaa arkitiedosta itsestäänselvyyksiä. Markku Fredman

(2005, 92–94) taas syyttää toimittajia usein syyttömyysolettaman unohtamisesta, jolloin syyllinen tuomitaan usein mediassa jo ennakoita. Omassa aineistossani toimittajien syyllinen-teema tuntui olennaiselta, koska kyseiset lausevalinnat rakensivat mielestäni voimakkaasti kuvaa, että insuliinisurmien epäilty on todellisuudessa syyllinen ja poliisien tehtävänä vain on olla vaisuja.

Aiemmin epäilty oli tuomittu varastelusta. Tämä herätti huomiota myös apulaisvaltakunnansyyttäjässä, joka antoi huomautuksen varastelutun syyttäjälle lievistä tuomiosta. Juttu oli otsikoitu Iltalehdessä 1.9.2007 ”Myrkytyksistä epäiltyä lellittiin”. Seuraavassa toimittajan tulkintaa aiemmasta oikeuskäsittelystä:

” Tampereen käräjäoikeus heltyi kynelehtivän vaaleaverikön edessä toukokuussa, kun tämä oli itse tarjoutunut korvaamaan Nokian City-marketille aiheuttamansa vahingon.” (IL 1.9.2007)

Joissain tapauksissa toimittaja tuntuu ottaneen salapoliisin roolin. ”Ylöjärven epäilty myrkyttäjät ei pelännyt kiinnijäämistä” (IS 22.8.07). Ilta-Sanomien faktalaatikon otsikko 23.8 on ”Muita viitteitä”. Näitä ovat muun muassa se, että epäilty on avioeroperheestä, se, että hänellä on monenlaisia harrastuksia ja se, että epäilty oli käytökseltään räiskyvä ja ”ylionnellinen”. Itse pääjuttu käsittelee sitä, olisiko raskaus voinut suistaa hoitajan raiteiltaan (IS 23.8.07).

Ilta-Sanomien toimittajan mukaan tyttö erottautui jo viisivuotiaana otetussa kerhokuvassa muusta porukasta.

”Jo seurakunnan päiväkerhossa otetussa viisivuotiaiden ryhmäkuvassa nainen erottui aavistuksenomaisesti muusta ryhmästä. Hänen pitkät vaaleat hiuksensa on nostettu otsalle valtavalla rusetilla. Kaulassa hänellä on helmet – ryhmän ainoana tyttönä.” (IS 18.8.07)

Iltalehti taas otsikoi ”Petollinen enkelikasvo” (IL 17.8.07). Molemmissa lehdissä korostetaan, että naisella oli elämässä myös pimeä puoli (mm. IS

8.9.2007 ja IL 15.8.07), Iltalehden otsikko 15.8.07 tiivistää tämän: "Hän eli täydellistä kaksoiselämää." Naista säilytetään Tampereen poliisivankilassa, jonka kerrotaan olevan karu paikka, "Taitaisi tulla äitiä ikävä jo yhden yön jälkeen." (IS 18.8.07)

Epäillyn syyllisyyteen Iltalehti otti useammin kantaa. "Myrkyttäjä varasti vuosia" otsikoi lehti 14.8.07. Päivää myöhemmin jutussa kerrotaan, että "vangittu 26-vuotias on saattanut tappaa muitakin" (IL 15.8.07).

"Riitely ja arvaamattomuus johtivat lopulta murhan yritykseen, kun sairaanhoitaja syötti kälynsä yhdeksänkuukautiselle pojalle insuliinia tämän nukkuessa sukujuhlilla." (IL 17.8.97)

Nämä luonteenpiirteet johtivat siis lehden mukaan murhayritykseen, vaikka kyse on vielä epäilystä. Toisaalta "Moni ei olisi uskonut normaalinoloisen naisen kyenneen rikokseen." (IL 17.08.07)

Harri Palmolahden mukaan journalistista syyllisyyslogiikkaa voisi nimittää moraalifilosofiselta pohjaltaan utilitaristiseksi eli seuraushakuiseksi. Teon moraalista arvoa siis mitataan journalismissa teon seurauksien suunnasta. Palmolahden mielestä journalistinen kulttuuri on eräänlainen hitausvoima, joka pyrkii ylläpitämään konservatiivisia arvokonventioita, vastustamaan muutosta ja kahlitsemaan mielikuvitusta. Hän toteaa, että juridiikkaan verrattuna journalismin omat eettiset ohjeet pyrkivät suojelemaan ennemmin toimitusorganisaatioita kuin juttujen kohteita (Palmolahti 1993, 67, 156.)

Iltalehdessä puhutaan myös myrkytysmurhista vangitusta (IL 17.8.07). Sana-valinta luo mielestäni mielikuvaa syyllisyydestä epäilty-sanan käyttämistä vahvemmin.

Pietikäisen (2000, 198) mukaan kielenkäyttö vahvistaa tai heikentää voimassa olevia näkemyksiä yhdessä muiden käytänteiden kanssa. Ilta-Sanomissa kerrotaan 18.8.07, että lukiokavereille jäi epäilystä kummallisen kaksijakoinen mielikuva. Jutussa on haastateltu viittä epäillyn lukioaikaista luokkatoveria. Heistä kolme kuvailee epäiltyä energiseksi ja reippaaksi, yksi kertoo epäillyn olleen mukava, mutta hieman erikoinen persoona ja yhden mukaan epäilty

ei päästänyt kovin lähelle ja viihtyi paremmin poikien kuin tyttöjen seurassa. Tämä on siis toimittajan tulkinnan mukaan ”kummallisen kaksijakoinen mielikuva” (IL 18.8.07).

6 MITÄ PUHUTTIIN?

6.1. Kuolemanenkeli - dramaturginen argumentointi

Harri Palmolahti puhuu dramaturgisesta argumentoinnista, jossa operoidaan enemmän tunteen kuin järjen alueella, jossa tarjotaan vaikutelma siitä, miten esitellyt asiat suhtautuvat toisiinsa. Dramaturginen argumentointi siis tarjoaa näennäistä kausaliteettia, vaikka todisteiden välillä ei varsinaista yhteyttä, vaan kyse on ennemminkin tarinaan rakennetusta yhteydestä. (Palmolahti 1993, 127.)

Suoninen (1999,30) viittaa myös siihen, kuinka toimijat voivat saada hetkelistä valtaa ja painoarvoa sosiaalista statustaan enemmän. Tämä perustuu toimijan aktiivisuuteen ja taidokkaihin selontekoihin. Tästä on useita esimerkkejä. Ilta-Sanomat kysyy aukeaman yli levitetyssä otsikossaan 18.8.07 ”Tv-sarjasta mallia?”. Jutussa todetaan monen nähneen yhteyksiä sairaalasarjan ja Ylisen tapahtumien välillä. Yhteyksiä kommentoi myös nimetön lähde:

”- Selviä yhtymäkohtia näissä tapauksissa on, sanoo sarjaa katsonut nainen napakasti. - Jaksoja katsoessani hämmästelinkin, kuinka yksityiskohtaisesti Kelly Yorcken tekemät murhat on esitetty. Siitä on ollut helppo ottaa mallia.” (IS 18.8.07)

Epäilty on saattanut saada ideansa tv-sarjasta, sillä tv-sarja muistuttaa ”hätkähdyttävästi” insuliinisurmia. Yhtäläisyyksiä löydetään jutussa useita. Toisaalta myös kolmoismurhaaja Sanna Sillanpään epäiltiin saaneen ideansa tv-sarjasta, joten olisi todennäköistä, että nyt voisi olla kyse samasta asiasta (IS 18.8.07, 20.8.07).

Vaikka teko vaikuttaa Suomessa poikkeukselliselta, se ei iltapäivälehtien mukaan kansainvälisesti sitä ole. Ensimmäisellä uutisointiviikolla kerrotaan kuolemanenkeleistä, joilla on kymmeniä uhreja. Iltalehti spekuloi jo ensim-

mäisen juttunsa otsikossa ”Toimiiko täällä kuolonenkeli?”(IL 11.8.07). Kuolemanenkeliä kutsutaan hoitajaa, joka on tappanut potilaansa. Epäiltyä ei väitetä suoraan kuolemanenkeliä, mutta todetaan hänen saattaneen tappaa säälistä (IS 13.8.07, IL 15.8.07, 16.8.07).

Näyttävin esimerkki dramaturgisesta argumentoinnista aineistossani on kuitenkin Ilta-Sanomien juttu, joissa kerrotaan siitä, että epäiltyä säilytetään Tampereen poliisivankilassa. Väliotsikkona jutussa on ” Vangeille tarjolla Armahdus” (IS 18.8.07).

”Talossa pitempään viihtyville löytyy hyllystä muun muassa Norman Mailerin 1073 -sivuinen Porton haamu sekä saman tekijän vähän ohuempi klassikko Alastomat ja kuolleet. Monen asiakkaan ammattia ja ehkä myös toiveita sivuaa oikeussaliromaaneistaan tunnetun John Grishamin Armahdus”. (IS 18.8.07)

Ilta-Sanomissa kerrataan kyseiset teokset 28.8.07 ja todetaan, ettei epäilty ole jaksanut syventyä romaaneihin. Miksi epäillyn pitäisi lukea CIA:n perustamisesta kertova Porton haamu, toisesta maailmansodasta kertova Alastomat ja kuolleet tai CIA-vakoiludekkari Armahdus? Miten nämä kirjat liittyvät insuliinisurmiin tai epäiltyyn? Kyseiset teokset tuntuvat olevan pelkkä tehokeino jutussa räväköiden nimiensä takia. Tuntuu kuin niillä haluttaisiin viitata epäiltyyn ja epäillyn rikokseen. Todellista suhdetta kirjojen ja Ylisen tapahtumien tai epäillyn välillä ei tekstistä löydy, joten kyse on juuri dramaturgisesta argumentoinnista.

6.2 Outo tyyppi – poikkeuksellisuutta rakentamassa

”Urani aikana olen jatkuvasti kuullut ihmisten toistavan kahta asiaa. Kun jossain selviää järkyttävä rikos, ja poliisi paljastaa teosta epäillyn henkilöllisyyden, reagoivat rikollisen tunteneet yleensä aina samalla tavalla: ensin he tyrmistyvät ja ryhtyvät sitten puhumaan tunnepohjalta: ’ Eihän se nyt hän voi olla, se kiltti poika, joka kantoi yläkerran mummolle hiiliä. Se mukava naapurinmies, joka leikkasi nurmikkoa ja vei lapsensa viikonloppuisin joen rantaan grillaamaan.’ Rikoksen raskaudesta riippuen kestää kuitenkin vain muutama tunti tai päivä, ennen kuin jotkut jo päätyvät sanomaan: ’ Olihan siitä ennenkin puhetta. Siinä tyyppissä oli aina jotain hämää.’” (Müller 2006, 26.)

Surretten (1998, 82) mukaan sekä uutis- että viihdemediassa toistuvan kuvan mukaan rikoksia tekevät pääasiassa saaliinhimoiset yksilöt, jotka ovat perustavalla tavalla erilaisia kuin ”me muut” ja joilla ”olisi ollut” laaja joukko muita vaihtoehtoja. Nopean muutoksen huomaa erityisesti otsikoinnissa. ”Pidetty ja tunnollinen työntekijä” (IL 13.8.07) on jo seuraavana päivänä kuvailultaan täysin toisenlainen: ”Terveyskeskus piti epäluotettavana” (IL 14.8.07).

Epävirallisia nimettömiä lähteitä käytetään juuri tunteen tulkkeina, lisänä virallisten lähteiden faktapohjaan. Toisaalta Tuchmanin (1978, 95) mukaan uutistoimittajat saattavat kasvattaa etäisyyttä juttuun lisäämällä siihen nimiä ja lainauksia ja saaden tällä tavalla muut ilmaisemaan haluamansa mielipiteet. Palmolahti puhuu syyllisyysjutuista, joissa paheksutaan moraalinvastaista toimintaa (Palmolahti 1993, 27). Omassa aineistossani outouden etsimisellä pyrittiin selittämään sitä, miten 26-vuotias sairaanhoitaja-äiti voi olla tappaja.

Sanna Sillanpään liittyvää uutisointia tutkinut Anna-Stiina Nykänen toteaa, että helsinkiläisellä ampumaradalla kolmoissurman tehnyttä Sanna Sillanpäästä sanottiin, ettei hän ollut tyypillinen tappaja. Nykäsen mukaan lehdistössä lähes kaikki Sillanpään historiaan liittynyt kelpasi mahdolliseksi syyksi tappoon. Sillanpään henkilöhistoriaa luettiin tappajanaisen historiana. Jutuissa viitattiin siihen, että Sillanpää olisi mahdollisesti raiskattu. Tällä tavalla hänestä tehtiin uhri. Nykänen arvioi, että naisen näkeminen tappajana on vaikeaa, koska nainen tappajana poikkeaa sukupuolestaan miestappajaa enemmän. Tilannetta helpottaa, jos teko voidaan selittää sairaan ihmisen tekemäksi. (Nykänen 2000, 72–74.)

Nainen ja väkivalta -yhdistelmä kiehtoo ja kiinnostaa. Väkivaltaa iltapäivälehtien otsikoissa tutkineet Kemppi & al. ovat todenneet, että etusivut antavat väkivaltarikosten sukupuolijakautumasta todellista naisvaltaisemman kuvan. Etusivut siis liioittelevat naisten osuutta. Tämä on erityisen ilmeistä, kun kyse on rikoksen uhreista, mutta Kivivuoren & al. mukaan vuonna 2000 oli merkkejä siitä, että myös rikoksen tehneiden naisten kohdalla otsikot ja todellisuus olivat erkaantumassa toisistaan. (Kemppi et al. 2002, 60–62.)

6.2.1 *Outo hoitaja*

Epäilty on ammatiltaan sairaanhoitaja. Lehtijuttujen mukaan hän ei kuitenkaan välttämättä päätenyt juuri sille alalle kuin olisi halunnut. Hoitaja haki vanginvartijaksi ja väitti tuttavillean päässeensä sisään. Hän oli myös väittänyt hakeneensa poliisikouluun. Samaisessa jutussa todetaan, että naisella oli myös muuten sellaisia mielenkiinnon kohteita, joita ei välttämättä heti yhdistäisi sairaanhoitajaan (IS 16.8.07). Useassa jutussa myös mainitaan naisen suorittama vapaaehtoinen asepalvelus. Hän ei ollut tyypillinen sairaanhoitaja, sisar hento valkoinen.

Hoitajan ammatinvalinta oli muiden mielestä yllättävä. Naisen ylioppilasjuhlassa vuonna 2000 ollut mies kertoo, ettei ammatinvalinta ollut lukion jälkeen selkeä (IS 13.8.07). Epäilty oli myös "poikatyttö", eikä naisen lukioikäisenä tuntenut "olisi ikinä uskonut, että hän suuntautuisi hoitoalalle" (IS 18.8.07). Näiden kommenttien kautta tuodaan esiin sitä, että kyse oli poikkeuksellisesta hoitajasta, sillä usein oletetaan sairaanhoitajan olevan kutsumusammatti. Kommentit ikään kuin kyseenalaistavat naisen kutsumuksen alalle.

Epäilty ei ollut tyypillinen työssään. Hänen käytöksensä herätti kollegoissa kummastusta, sillä nainen vaikutti ulospäin iloiselta, vaikka "oli sisältä viileä ja kova". Häntä epäiltiin varkaaksi ja muutenkin nainen toholoi työssään (IS 24.8.07). "Tietyn nuoren hoitajan käytös ihmetytti" ja hoitajat keskustelivat epäillyn käytöksestä (IL 18.8.07). Epäiltyä ympäröi "epäilyttävä ilmapiiri" (IL 16.8.07). Hän eli työpaikoilla salattua elämää (IL 15.8) ja kohteli vanhuksia rumasti (IL 14.8.07, IL 16.8.007). Kollegat uskovatkin, että nainen murhasi kehitysvammaiset potilaat säälistä. Kuntokeskuksessa epäillään Iltalehden mukaan epäillyn halunneen lopettaa potilaiden kärsimykset (IL 16.8.07). Hoitajat ovatkin varmoja, että mahdollisesti myrkytettyjä potilaita on enemmän (IL 18.8.07).

Lähteinä on käytetty epäillyn kollegoita, joiden kerrotaan useissa lehtijutuisissa kärsivän tilanteesta kovasti. Voidaan siis puhua uhrisyyllisyydestä, sillä kollegat ovat osaltaan paheksutun teon seurausten kärsijöitä (Palmolahti 1993, 114). He kokevat tapahtumien takia pahaa oloa ja kaipaavat massiivista

kriisiapua (mm. IL 16.8.07). Uhrien tehtävänä jutussa on paheksunnan ilmaiseminen. Palmolahti (1993, 114) muistuttaa, että uhreilla on asemansa vuoksi usein oma lehmä ojassa. Hoitajilla kyse on varmasti ammatti-identiteetistä, jota tapahtunut loukkaa. Heillä on varmasti tarve osoittaa, että epäilty poikesi joukosta, hän ei ollut ”yksi meistä”. Palmolahti (1993,114) toteaaakin, ettei mahdollinen oman edun tavoittelu aiheuta juuri suurempia varauksia siihen, kuinka luotettavina uhrilähteitä jutussa pidetään.

6.2.4 Outo äiti

Hanna Syrjälä on pro gradussaan todennut, että perhesanojen käyttö on lisääntynyt iltapäivälehtien lööpeissä. Äidit ja isät tekijöinä horjuttavat lukijan perusturvallisuutta, sillä äitiys ja isyys koskettavat jokaista. Tällaista rikosta on vaikea työntää kauas. Kun perhesanat otetaan käyttöön, on rikos jokaisen kotinurkilla ja naapurustossa. (Syrjälä, 2007, 45.)

10 | ILTA-SANOMAT 23.8.07 **YLÖJARVEN MURHAT** TORSTAINA 23. 8. 2007

Hunkirikkokortti

Uunsti...
Koumaa...

SUISTIKO RASKAUS RAITEILTA?

► Myrkytyksistä vangitun hoitajan ongelmat syvenivät äitiyden myötä.

RAMI MÄKINEN

RAMI MÄKINEN
@saroma.fi

... jotka alkoivat jo paljon ennen tänä kesänä paljastuneita myrkytystapauksia. Naisen oma kertoma viittaa siihen suuntaan, että kolmen vuoden takainen raskaus ja äidiksi tulo, sy-

... viikossa repullisen erilaisia ruokatarvikkeita, nainen kertoi kuulustelussa. Yaratela äityi loppua kohden hillitömäksi. 26-vuotias vei tavaraa roimasti yli tarpeen: kerrankin hän

... nassa ja onnistuin olemaan varastelematta isommin ennen kuin nyt. Hän totesi myös, että ei masennuksensa takia hallitse tekemisiään.

Yllätysraskaus,

... itselleenkin, eräs sivusta naisen elämää seurannut sanoo. Äidin rooliin asettuminen ei sujunut hoitajalta helposti. Hänellä oli vaikeuksia ottaa kontaktia lapseensa.

Kuva 2. Ilta-Sanomien otsikko 23.8.07 pohtii raskauden vaikutusta hoitajan mielenterveyteen.

Epäilty on myös kolmivuotiaan pojan äiti. Ilta-Sanomissa käsitellään kahdessa juttupaketissa epäiltyä äitinä. Epäillyn raskaus oli tuttaville yllätys, sillä hän ei ollut äitityyppiä. Hänellä oli myös vaikeuksia asettautua äidin rooliin, sillä hän ei saanut kontaktia lapseen. Muutenkin epäillyn ongelmat syvenivät äitiyden myötä. Hän on jutun mukaan kertonut poliisille varastelukierteensä pahenneen äitiysloman jälkeen. Yhdessä otsikossa kysytäänkin suistiko raskaus mahdollisesti epäillyn raiteiltaan. Nainen kävi myös nuorille äideille suunnatussa elämänhallintaryhmässä opettelemassa äitiyttä (IS 15.8.07, 23.8.07).

Myös Iltalehdessä epäillyn äitiyttä sivutaan tarkemmin kahdessa juttupaketissa. Iltalehdessä paino on sillä, että epäilty käyttäytyi seurakunnan kerhossa oudosti. Muut vanhemmat kiersivät epäillyn kaukaa ja moni sääli lasta. Myös epäillyn lapsi oireili ja oli kuin ilmaa äidilleen. Iltalehden tapaama nokialaisäiti kertoo, että hänestä tuntui siltä, ettei lapsi saanut äidiltään lainkaan hellyyttä. Pojalla oli myös tyttömäiset hiukset ja vaatteet. *Samaa kerhoa käynyt äiti* on murhaepäilyistä kuultuaan tyrmistynyt siitä, kuinka epäillyllä on ollut pokkaa tulla seurakunnan kerhoon laulamaan lastenlauluja. Lapsen isää sen sijaan luonnehditaan ”tavalliseksi suomalaiseksi mieheksi”, joka tervehti ystävällisesti. Vanhemmuus on kuitenkin ollut epäillylle tärkeää, siitä huolimatta, että lapseen oli vaikea saada kontaktia. Ristiriitaista on se, että naapurit kuvaavat naista huolehtivaksi äidiksi (IL 15.8.07 & 16.8.07).

6.2.5 Oudot harrastukset

Epäillyn poikatyttömyisyyttä korostetaan. Hänen kerrotaan olevan urheilullinen. Vaikka harrastuksiin on kuulunut muun muassa pyöräilyä ja golfia, erityishuomion saa naisen kiinnostus aseisiin. Yläasteen jälkeen luontokerho vaihtui aseisiin (IS 18.8.07). Toisaalta, nainen on ollut Suomen mestari tarkkuuslajissa (IS 13.8.07). Sairaanhoidajalle erikoisena mielenkiinnon kohteella viitataan juuri aseisiin, joista epäilty tuttavien mukaan puhui paljon ja tiesi niistä (IS 16.8.07). Hän myös suoritti metsästyskortin (IL 17.8.07).

Nainen myös tarttui aseeseen vapaa-ajallaan. Hänen kerrotaan ampuneen kaveriaan kohti taljajousella ja uhkailleen veljeään haulikolla. Molemmat uutiset on otsikoitu näyttävästi ”Veli: Pikkusisko uhkasi haulikolla”, ”Taljajousella kohti kaveriaan”. Juttujen sisällöstä käy kuitenkin ilmi, etteivät jutut ole edenneet rikosilmoitusta pidemmälle. Taljajousella ampumisen tahallisuudesta ei ole varmuutta, eikä rikosilmoitus laittomasta uhkauksesta edennyt asianomistajarikoksena oikeuteen saakka (IL 17.8.07).

Epäillyn erikoislaatuisuutta korostetaan kertomalla hänen poikkeuksellisista urheilullisista kyvyistään. Nainen oli heti sarjansa paras. Nimettömän haastateltavan mukaan hän onnistui kaikessa mihin ryhtyi (IL 17.8.07).

Toisaalta lupaava golfura katkesi kuin seinään, toisen version mukaan hän yritti käydä siirtämässä palloa huonosti osuneen lyönnin jälkeen, toisen version mukaan hän väärensi tulokortteja (IL 17.8.07).

6.2.6 *Outo persoona*

”Nainen on aina ollut se outo lintu parvessa. Mukana, mutta irrallaan.”
(IS 18.8.2007)

Epäilty on aiemmin ollut käräjäoikeudessa varastettuaan runsaasti entisiltä työpaikoiltaan. Molemmat lehdet uutisoivat aihetta näyttävästi. Naisen tuomitsematta jättäminen tuomitaan jutuissa. Esimerkiksi Ilta-Sanomissa (23.8.07) haastatellaan korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskeloa, joka otsikolla ”Laki ei tunne katumusta” kommentoi aihetta yleisellä tasolla ottamatta kantaa yksittäiseen tapaukseen. Myös naisen aiemmat rikosilmoituksiin johtaneet riidat päättyvät lehtiin (esim. IL 14.8.07, IS 18.8.07).

Epäillyn luonnetta kuvataan varsin monijakoisesti. Hän on lahjakas, sosiaalinen ja normaali. Nimellään kommentoiva entinen työnantaja kuvailee häntä räiskyväksi persoonaksi, myös nimellään esiintyvä kuntayhtymän johtaja taas kuvaa epäiltyä tunnolliseksi ja pidetyksi (esim. IL 13.8.07).

Toisaalta nimettömät lähteet kuvaavat epäiltyä monessa jutussa ylionnelliseksi. ”Kasvoilla oli leveä hymy, mutta silmissä oli pelottava, pysähtynyt katse”, *ex-työtoveri* kertoo Ilta-Sanomissa (14.8.07). Häntä murhaepäilyt eivät yllätä. Samana päivänä *eräs työkaveri* kertoo Iltalehdessä epäillyn olleen ”nauravainen, mutta ehkä liiankin ylipirteä”. Samaisen erään työkaverin mukaan entiset työtoverit osasivat ounastella tekijää, kun tieto rikosepäilystä tuli. Toinen *tuttava* taas toteaa ”Hän hymyili aina. Eivät ihmiset yleensä tee niin, ei aina voi olla hirvittävän hauskaa” (IS 16.8.07). Erään läheisen mukaan epäillyn tekemisistä riittäisi kerrottavaa kirjaksi saakka (IS 24.8.07). Omituis- ta oli myös se, että epäilty kulki sortseissa kesät talvet (esim. IL 17.8.07).

Epäillyn perhetaustasta kerrotaan monenlaisia asioita. Hän on toisaalta tavallisesta suomalaisesta perheestä (IS 13.8.07). Toisaalta vanhempien avioeron vaikutusta epäilyyn pohditaan useissa jutuissa. Epäiltyä pidettiin outona jo ala-asteella, koska hänen äitinsä oli aina mukana. ”Hänen perhettään pidettiin outona, joten loppujen lopuksi en yllättynyt uutisista”, kertoo *eräs nainen* (IL 17.08.07). Useita vanhoja luokkatovereita on haastateltu. toisten mielestä epäilty oli mukava ja sosiaalinen, toisten mielestä erikoinen (IL 17.8.07, IS 18.8.07).

Sairaanhoitajan aviomiehen sisar kertoo miehen sukulaisten pitäneen epäillyn käytöstä hyvin erikoisena. Sisaren mukaan epäilty oli hyvä manipuloimaan ja valehtelemaan (IL 22.8.07). Epäillyn aviomiehen sisar on erään murhayrityksen kohteeksi joutuneen äiti. Tämän vuoksi, tai tästä huolimatta hän pääsee useammassa Iltalehden jutussa kertomaan näkemyksiään (IL 16.8.07, IL 22.8.07). Palmolahden (1993,114) mukaan uhreilla on usein oma lehmä ojas- sa. Nainen puolustaa sukuaan ja veljeään jutuissa.

Potilaiden läheiset kertovat epäillyn herttaisuudesta ja siitä, että hän oli ”pirtsakka likka” (IL 5.9.07, 16.8.07).

6.3 Epäillyn tunnistettavuus

Saarenpään mukaan rikos on yksityisasia, sillä tieto rikoksesta on henkilötietolain mukaan arkaluonteinen tieto. Yksityisyyden raja ei ratkea kuitenkaan hyvän ja pahan välisen rajanvedon mukaan. Lain mukaan yksityisyys avautuu osittain, kun on tapahtunut rikos. Avautumista tarvitaan esitutkintaa, pakkokeinoja, syyttämistä, tuomitsemista sekä korvausten täytäntöönpanoa varten, kun rangaistus on kärsitty, yksityisyyden suoja palautuu jälleen. Hän korostaa, ettei sananvapautta ja yksityisyyttä yksilön oikeutena tule perusoikeuksina asettaa vastakkain, vaan ne tulee sovittaa yhteen perustellusti. Kelpuutus paljastaa yksityisyyteen liittyviä asioita ei koskaan koske koko yksilön yksityisyyttä, ellei hän ole siihen itse tietoisesti suostunut. (Saarenpää 2006, 85–87.)

Ollilan mukaan rikokseen liittyvä seuraamusten määrääminen kuuluu yksityisen ja julkisen vallan väliseen suhteeseen. Tämän julkisen vallan käytön takia rikosta ja rangaistuksen tuomitsemista koskeva tieto ei kuulu sellaisen yksityiselämän suojan piiriin, jossa yksilöllä olisi täysi itsemääräämisoikeus. (Ollila 2006, 850.) Rikos ei siis ole automaattisesti yksityisasia, vaan tekijä ottaa rikoksen tehdessään riskin siitä, että asiat tulevat myöhemmin julki.

SUHRI PSI

ahoinpitelyn uhri ei ollut

Olosuhteisiin nähden hän voi ihaan kohtalaisesti.
Naisen asunajaja Jouni Hirsimäki
— Olosuhteisiin nähden hän voi ihaan kohtalaisesti, sanoo nainen asunajaja Jouni Hirsimäki.
Myrkytysjutusta saatua tukea Tampereen kärjioikeuden käsitellyn välikäsmin vandan puolella.
on
Kärjioikeus määräsi määränantain, että jutuissa

on nostettava syyte ei mar- rakasta muonassa. Syyttä- jänä on kolikkouran syyttä- jiksi Hannele Selin-Haka- la.
— On mahdollista, että asia tulee oikeudessa esille vielä tämän vuoden puo- lla, jos asiat on muuten sel- venty. sanoo toimittaja Paavo Tuominen.
Jutusta lähtenyt kesti uusia kuukausia.
— Se on oireita huomi- oon päävähästä määristä- ssi. Jos vatsata on vange- tunn, asia pitää oottaa käin- telyyn vähän nopeammin, Tuominen sanoo.

ten äitien imässä

te- lektion avulla. Lahden mu- on- taan lysessä ei perheyön ja- tuisuudesta ystävällisen lu- ja- kin.
Hänen läheltä haastattelussa an- etään riitän tuomia ver- tila- hästölle, jotka antoitt hän- ja- tuonasi, että "muutoksin- kalleit samien asioiden ja on- ginien kanssa kuin itse".
ten- nen toisi saavuttamassa ennen- turtollista lausumaa.
Epäily kertoo haastattelussa saaneensa kurssilla käytännön

neuvoja koskien mm. televisio- katsomista ja kotonaalla pe- laamista. Niiden mielestä- ryinnässä pystyttiin tekemään parempin varustamusta kuin päivähoitossa.
— Täällä on saanut sen tun- tuen, että on tulla oia ihä. Minä kukaan.
Haastattelua oli tehty naisen aiempiin vankausiin liittyvän ohjelmajärjestyksen alla.
Rytärin- koinen päätyi kappaleista.

uomiotta

uvaa naista

— Hän oli hyvin rauhallinen ja - sopuukohan tullaista as- ma käynnä - liian hyökkäi- nen. Hyvin lähtettyä.

Uutiset Äiti ja isä mukana päiväkodin arjessa

Uutisuuttaja: MINNA AAL-HENKILÄ
Puhelinnumero: 03 - 314 314 31
Sähköposti: nii.toimitus@yps.fi

► Perittyö ja päikoti yhdessä

Kaisa Hallen

Kaisa Hallen

Imäkodissa on ollut tavallista mukana. Kahtena päivänä perhepäiväntaan osallis- tui kaksi emp- esimerkiksi ruo- ten leikkeihin ja ommat saavat malleja kodin as- amiseen.
harjoitus- kareiden Samalla lap- listä vuo- lin vuoroaikuk- tamiseen tähän- nä viikossa.
Lapsen- myös ke- stuvan neljän äidin- ottokärhää.

EPÄILTY KÄVI vielä keräätti muotit- näille muonassa elämäntilanteensa. Hän käitied Nokian uutisten haastattelussa vankaitukna, jonka avulla huomati, että "muutoksin päätettyä samien asioiden ja on- ginien kanssa kuin itse".

MISTÄ KYSE

KUVA 3. Ilta-Sanomien julkaisi 15.8.07 kuvan hoitajan aikaisemmasta haastattelusta Nokian Uutisissa. Kuva sisälsi sekä alkuperäisen jutun päivämäärän. Tällä tiedolla alkuperäisen haastattelun jäljittäminen ja sitä kautta hoitajan henkilöllisyyden selvittäminen oli helppoa.

Journalistin ohjeiden mukaan " tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilyistä tai syytteestä " (Journalistin ohjeet 32). Nokian insuliiniturmissa tunnistamiseen johtavia tietoja annettiin lähinnä kahdessa yhteydessä. Epäilty oli ollut Nokian Uutisten jutussa kertomassa nimellään ja kuvallaan osallistumisestaan nuorten äitien elämäntilantaryhmään. Ilta-Sanomissa juttua referoitiin ja kuvituksessa näkyi jutun päivämäärä ja naisen häivyttetty kasvokuva. Ilta-Sanomien kertoo jutussaan (18.8.2007) epäillyn olleen hyvä opiskelija. Jutussa kerrotaan epäillyn valmistuneen Pirkanmaan ammattikorkeakoulusta ja samassa jutussa mainitaan hänen opinnäytteensä nimi. Opinnäytetyö löytyy kyseisen ammattikorkeakoulun kirjaston nettisivuilta. Näiden kahden jutun kautta tavallisella lukijalla on mahdollisuus päästä käsiksi epäillyn henkilöllisyyteen.

6.4 Epäillyn tarina

Henkirikosuutinen kehystetään virkavallan, tekijän tai uhrin sekä ajoittain myös jollakin tavalla tapaukseen liittyvien tavallisten ihmisten toimintaa ja/tai tuntemuksia korostaen. Ilta-Sanomien henkirikosuutisointia tutkineen Leena Mäkipään mukaan Ilta-Sanomat kehystää suomalaisen henkirikoksen kolmella erilaisella kehyksellä. Näitä ovat henkirikos vahinkona, henkirikos pahuutena ja henkirikos tyhjiössä (Mäkipää 2004, 81).

Ylisen insuliinisurmat kehystetään molemmissa iltapäivälehdissä henkirikos pahuutena –kehyksessä. Tälle kehystykselle tyypillistä on käsitellä henkirikosta traagisena pahan aikaansaannoksena, jota ei voi selittää mikään muu kuin tekijän poikkeava ja paha luonne ja persoonallisuus. Itse teko on pahan tai poikkeavan tekijän julmuutta osoittava kaamea rikos, jonka järjettömyys nostetaan usein esiin (Mäkipää 2004, 85).

Pahuus-kehyksessä nostetaan usein esiin uhrin viattomuus ja avuttomuus. Ylöjärven epäillyn uhrin ovat pieni lapsi, vanhus ja kaksi kehitysvammaista. Pahuus-kehyksessä rikoksesta seuraa poliisin tutkinnan lisäksi surua ja järkytystä. Rikos vaikuttaa laajalti muiden ihmisten, jopa koko paikkakunnan, elämään. Rikos pahuutena rikkoo ratkaisevasti yhteiskunnan normeja vastaan ja on lopullisesti anteeksiantamaton teko. Poliisin virallisen tuomion lisäksi jutuissa on usein tavallisten ihmisten epävirallinen tuomio tai arvio. Paha rikollinen kuvataan usein uhkana koko yhteiskuntaa kohtaan, jolloin uhka laajimmillaan koskettaa kaikkia lukijoita. Ylöjärven tapauksessa kuka tahansa olisi voinut joutua epäillyn hoitajan potilaaksi. Pahalle ja poikkeavalle tekijälle ei anneta yleensä suunvuoroa. Jos näin kuitenkin tehdään, tekijän kertomus asetetaan jutussa kyseenalaiseksi ja kumotaan ns. luotettavampien lähteiden tiedoilla (Mäkipää, 2004, 85–87).

Mäkipään mukaan henkirikos pahuutena on yleistynyt nykyisyyttä lähestyttäessä. Tällä tavoin rikos tuodaan yksityisestä julkiseksi asiaksi, jolta lukijan on yhä vaikeampi sulkea silmiään (Mäkipää 2004, 87).

KUVA 4 Osa Ilta-Sanomien 18.8.07 julkaisemasta jana nimeltään Hoitajan tarina.

Molemmat iltapäivälehdet rakensivat epäillyn henkilöhistoriasta useita jana, joihin oli ripoteltu epäillyn henkilöhistoriasta toimittajan mukaan keskeisiä seikkoja. Nämä janat toivat erilliset jutut yhteen ja rakensivat yksittäisistä tiedoista kokonaisuutta, epäillyn henkilöhistoriaa. Esimerkiksi Ilta-Sanomissa on 18.8.07 jana, joka on otsikoitu "hoitajan tarina".

Narratiivisen tutkimusprosessin tavoitteena on synnyttää selittävä kertomus. Olennaista on sen tiedostaminen, että tutkimustulos on tutkijan kertomus ja tulkinta, jossa kuuluu tutkijan ääni. Tämän vuoksi on epäolennaista, paljastaako tutkimus "totuuden" (Polkinghorne 1995, 15–19). Omassa tulkinnassani pyrin nostamaan esiin lehtijuttujen keskeisiä teemoja ja diskursseja.

Epäillyn outous nousi keskeisenä teemana esiin. Poikkeuksellinen käytös nostetaan esiin kaikissa epäillyn elämänpiiriin kuuluneissa asioissa. Narratiivisuudessa asioita merkityksellistetään jälkikäteen (Chase 2005, 654–655). Useampi haastateltu epävirallinen lähde toteaa, ettei epäillyn rikos tunnu jälkikäteen ajateltuna yllättävältä.

Rikosuutisen tehtävänä on Stuart Hallin mukaan olla "moderni moraliteetti, jossa yhteiskunnan vartijat – poliisi ja oikeuslaitos – heittävät 'paholaisen' leirin ulkopuolelle sekä symbolisesti että fyysisesti" (Hall 1987, 66). Törnudd ja Anttila (1983, 74–75) taas ovat todenneet rikollisuuden yhtenä funktiona olevan aggression purkamisen, jossa rikollinen esitetään virallisena syntipukkina. Omassa aineistossani toistuvat paheksunnan ja opastamisen teemat. Epäilystä rakennetaan varoittavaa esimerkkiä. "Pieniin sortseihin ja MAHDOLLISESTI varastettuihin kenkiin pukeutunut peitti kasvonsa medi-

alta” (IL 16.8.07). Myös Ilta-Sanomat pohtii, menikö epäilty vankilaan varastetuissa kengissä. Mielestäni näiden epäilyjen jälkeen ei ole enää olennaista, ovatko kengät varastetut vai eivät, niiden mainitsemisen tarkoituksena on enemmänkin paheksua ja alleviivata epäillyn moraalittomuutta.

Iltapäivälehtien uutisoinnin perusteella epäilty on erottunut joukosta jo tarhassa. Hän on ollut nuoruudessaan lahjakas koulussa ja urheilussa. Hän on ollut koulussa ”outo lintu”, mutta pärjännyt hyvin. Outoutta korostaa epäillyn lukioaikana tekemä lähestymiskieltoanomus ja se, että häntä on myös epäilty haulikolla uhkailusta. Epäilty varttui varakkaassa, mutta rikkinäisessä kodissa.

Outouden teemaa korostetaan ammatinvalinta- ja harrastusdiskursseilla. Kiinnostus aseisiin ja lahjakkuus ammunnessa mainitaan usein. Muut harrastuslajit, kuten golf, jäävät vähemmälle huomiolle.

Lukion jälkeen ”poikatyttö” menee armeijaan ja hakee sen jälkeen vanginvar-tijaksi, muttei pääse. Nämä mainitaan usein todennäköisesti siksi, koska ky-seessä on naiselle harvinaisista aloista. Epäilty pääsee kuitenkin opiskelemaan sairaanhoitajaksi. Epäillyn naisellisia valintoja kuten hoitoalaa ja äitiyt-tä kuvataan ”yllättäviksi” valinnoiksi. Hän on kuitenkin hyvä opiskelija, jon-ka voisi myös tulkita vaihtoehtoisesti siten, että hän oli motivoitunut opiskelemaan hoiva-alaa. Äitiyden vaikeutta korostetaan kertomalla epäillyn käy-neen nuorten äitien elämönhallintaryhmässä. Myös tämän voisi tulkita siten, että epäilty sitoutui äitiyteen ja otti sen vakavasti.

Epäilty työskentelee marketissa opintojen ohella ja niiden jälkeen, kunnes 2006 jää kiinni myymälävarkauksista. Oikeudessa häntä ei kuitenkaan tuo-mita, vaan epäilty pääsee sopimukseen entisen työnantajansa kanssa korva-uksista. Monessa jutussa paheksutaan oikeuden ratkaisua ja vihjaillaan nai-sen kyvystä manipuloida. ”Myrkytyksistä epäiltyä LELLITTIIN” (IL 1.9.07) otsikoi Iltalehti epäillyn varkausoikeudenkäynnistä.

Kuva 5. Iltalehden otsikko 17.8.07.

Erityisesti Iltalehden epäilylle antama lempinimi Enkelikasvo korostaa lukijalle sitä, että epäilty ei ollut sitä miltä näytti, enkelimäiset kasvot siis peittivät jotain. "Enkelikasvo selvisi monesta liemestä. Oikeudessakin hän itki itsensä pulasta" (IL 17.8.07). Varastelua kuvataan iltapäivälehdissä "täydelliseksi kaksoiselämäksi" ja "salatuksi elämäksi". Varastelukierteen kuulustelupöytäkirjoista on käynyt ilmi epäillyn sairastaneen masennusta, jolla hän on "selittänyt" varastelua. Myös raskauden arvellaan pahentaneen epäillyn tilannetta ja johtaneen varastelukierteen pahenemiseen.

Vuoden 2007 alussa epäilty työskentelee Nokian terveyskeskuksessa, häntä epäillään lääkevarkauksista ja hän irtisanoutuu. Toukokuun alussa hän aloittaa Ylisen kuntoutuslaitoksessa Ylöjärvellä. Elokuussa hänet pidätetään ja vangitaan.

Heinämaa ja Näre (1994,5) toteavat, että naisen viha on yhä vaikeammin hyväksyttävissä ja tunnistettavissa kuin miesten ja naisen aggressio pyritään torjumaan ja kieltämään. Jutuissa korostuu se, että epäilty on halunnut tehdä miehisiä asioita, harrastaa ammuntaa, suorittaa asepalveluksen ja opiskella vanginvartijaksi. Sen sijaan hänestä on tullut sairaanhoitaja ja äiti. Näissä rooleissa epäilty on iltapäivälehtien juttujen perusteella epäonnistunut. Tämä tehdään jutuissa ymmärrettäväksi naisen miehisillä mielenkiinnon kohteilla. Hän ei siis ollut tyypillinen nainen, vaikka ammatinvalinta ja äitiys harhauttavatkin ensin lukijaa. Epäillyn "maskuliinisuus" luo siis osittaisen selityksen hänen aggressiivisuudelleen. Tässä toteutuu journalinen syyllisyyslogiikka, joka on utilitaristinen eli seuraushakuinen (Palmolahti 1993, 67, 156).

7 LOPUKSI

7.1 Teemat

Ylöjärven insuliinisurmat muuttuivat jatkokertomukseksi, jossa todellinen rikos hämärtyi pikkuhiljaa hyvän tarinan luomisen alle. Juttujen yhteydet varsinaisiin tapahtumiin vähenivät päivien kuluessa. Huomattavaa oli myös se, että samoja itse rikoksen kannalta epäolennaisia, jopa täysin irrallisia seikkoja toisteltiin useammassa jutussa (esimerkiksi viittaukset Norman Mailerin kirjoihin).

Keskeisenä teemana esiin nousi epäillyn outouden ja erilaisuuden korostaminen. Jutut oli rakennettu Harri Palmolahden (1993, 67, 156) kuvaileman journalistisen syyllisyyslogiikan mukaan. Epäillystä kaivetut yksityiskohdat oli haettu utilitarististen periaatteiden ja niillä luotiin kuva siitä, kuin epäillyn elämänselviintään peilaten insuliinisurmat olisivat looginen jatkumo aiemmille tapahtumille.

Outouden ympärille rakentuivat äitiys- ja uravalintateemat. Äitiysteemassa epäillyn äitiyttä kuvataan outona valintana vastavalmistuneelle naimisissa olevalle naiselle, vaikka arkielämässä tämä nähtäisiin usein luonnollisena jatkumona kyseisessä elämäntilanteessa olevalle naiselle. Myös hänen valintansa osallistua äitien elämäntilantaryhmään nähdään osoituksena heikkoudesta, jonkinlaisena aidon äitiyden puuttumisena. Ainoastaan Iltalehti (15.8.2007) tuo esiin sen, että vanhemmuus niin tärkeä rooli naiselle, että hänen vuoksi osallistui lasten ja vanhempien vuorovaikutusta edistävään ryhmään. Aineistoni iltapäivälehdet myös paheksuvat sitä, että äiti tapaa lastaan myös vankeudessa. Iltalehti otsikoi 22.8.07 ”Poika saa tavata, aviomies ei”. Kainalojutussa pohditaan, onko äidin tapaaminen vankilassa hyväksi kolmevuotiaalle lapselle. Seuraavan päivän Ilta-Sanomien (23.8.07) taas pohtii äitiyden vaikutusta mielenterveyteen ja sitä, voiko murhatuomio viedä huoltaisuuden. Mielenkiintoinen peilauskohta näihin juttuihin on se, että suomalais-

sisä vankiloissa alle kolmivuotiaat lapset voivat myös asua äitinsä kanssa vankilassa (IS 23.8.2007).

Toinen esiinnouseva tema on naisen ammatinvalinta. ”Armeijan käyneellä naisella oli tuttavien mukaan muutenkin mielenkiinnon kohteita, joita ei välttämättä heti yhdistäisi sairaanhoitajaan.” (IS 16.8.2007)

Ammuntaa harrastavalle ja asepalveluksen suorittaneelle naiselle sairaanhoitajan ammatti ei juttujen perusteella sovi, tai se on vähintäänkin epäilyttävä. Useat nimettöminä pysyttelevät haastateltavat tukevat tätä väittämää, siitä huolimatta, että epäilty kuvataan tunnolliseksi ja hyväksi opiskelijaksi.

7.2 Vuoropuhelua

Katri Mäkinen on gradussaan käsitellyt Nils Gustafssonin oikeudenkäynnin uutisointia. Hänen mielestään tarpeeksi vakavasta rikoksesta syytetty on tiedotusvälineiden käsittelyssä vapaata riistaa, jota saa arvostella ja käsitellä vapaasti yksityisyyden tai yksityiselämän suojan estämättä. Mäkinen uskoo rikosten laajempaan uutisointiin liittyvän varsinaisen tiedotustarpeen sijaan kaupallisia tarpeita. Hänen mukaansa henkirikokset pitää voida uutisoida tiedotusvälineissä. Kyse tulisi kuitenkin olla nimenomaan rikoksen uutisoinnista, ei siinä osallisina olevien yksityiselämän selostamisesta tai epäilyn profiloinnista. Mäkinen pohtii, onko lukijoita viihdyttävien yksityiskohdientien julkaiseminen rikosuutisointia. (Mäkinen 2007, 109,119.)

Saarenpään mukaan uutisoinnin muuttuessa kertomukseksi siirrytään usein oikeusnormeista sosiaalisiin normeihin. Tämän myötä yhteys itse tapahtumaan saattaa huveta liki olemattomaksi tai katketa kokonaan (Saarenpää 2006, 88–89). Tämän huomasi omassa aineistossani selkeästi. Päivien kuluessa ja jatkokertomuksen rakentuessa yhä keskeisemmässä roolissa olivat yksittäisten ihmisten kommentit. Koulutoverit vuosien takaa pääsivät näytävästi kertomaan näkemyksiään epäilyistä. Myös Suoninen (1999, 30) on todennut, että taidokkailla selonteoilla voi saada näkyvyyttä todellista statusta

enemmän. Nämä silminnäkijäkertomukset ovat vahvoja ja niihin on helppo eläytyä. Kukaapa meistä ei muistaisi yläasteen outoa tyyppiä, josta olisi ihan yhtä hyvin voinut tulla jotain kamalaa. Gergen & Gergenin mukaan lukijat eläytyvät silminnäkijöiden kertomukseen ja heistä tulee tämän myötä empaattisia todistajia (second-order witness). Tämän jälkeen heidän on vaikea suhtautua tapahtumaan kriittisesti tai analyttisesti. (Gergen M. M & Gergen, K.J, 2006, 117–118).

Usein nimettömien lähteiden kommentteista nousivat otsikoihin juuri epäilyn potentiaalista syyllisyyttä korostavat kommentit, vaikka itse jutussa olisi ollut tarjolla myös toisenlaisia lausuntoja ja sitä kautta tasavertainen mahdollisuus myös toisenlaiseen otsikointiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen EIT:n mukaan journalistien on käytettävä sananvapautta vilpittömässä mielessä antaakseen journalismin etiikan mukaisesti tarkkaa ja luotettavaa tietoa yleisölle. Yleisö odottaa journalistilta myös luotettavuutta tavallista kansalaista enemmän. Tästä johtuen journalistien joukkotiedotusvälineissä esittämä kunniaa tai yksityiselämää loukkaava tieto voi aiheuttaa enemmän karsimystä tai suurempaa vahinkoa kuin ei-ammattilaisen levittämä tieto. (Tiilikka, 2007, 205, 213–214.)

Vaikka EIT sallii sananvapauden käyttämisessä journalistiseen vapauteen kuuluvaa provokaatiota, journalistisen liioittelun nimissä ei ole oikeutettua esittää vakavia ja perättömiä syytöksiä. EIT on linjannut, että mitä vakavampi syytös on kyseessä, sitä vankempi faktapohjan on oltava. (Tiilikka, 2007, 175–176, 209–210.) Myös Journalistin ohjeissa (kohta 12) kehoitetaan suhtautumaan tietolähteisiin kriittisesti. Erityisen tärkeää se on kiistanalaisissa asioissa, koska tietolähteellä voi olla hyötymis- tai vahingoittamistarkoitus.

Tapauksen KKO 2007:56 mukaan kunnianloukkauksen edellyttämää tahallisuutta arvioitaessa tulee huomioida tekijän loukkaamistarkoitus. Tällöin merkitystä on esimerkiksi sillä, onko loukkaavan seikan esiintuomiseen ollut perusteltua syytä tai onko lausuma esitetty sellaisessa häpäisevässä muodossa, jota lausuman antamisen tarkoitus ei ole edellyttänyt. (KKO 2007:56, kohta 3.)

Tiilikan (2007, 317) mukaan kunnianloukkaus ja törkeä kunnianloukkaus eivät kuitenkaan edellytä loukkaamistarkoitusta, sillä usein viestin sisällöstä on pääteltävissä tekijän mieltäneen tahallisuuden edellyttämällä tavalla ilmaisan olevan omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa.

Kriminologian teorioissa rikollisuuden on katsottu pitävän yllä yhteistä arvopohjaa (esim. Törnudd ja Anttila 1983, 74–75). Tuomo Mörä on pohtinut, miksi tunteikas ja näkyvä rikosjournalismi kiinnostaa juuri nyt. Hänen mukaansa yhtenä selityksenä saattaa olla se, että yhteinen arvopohja ja käsitykset oikeasta ja väärästä ovat liikkeessä. Elämän ja moraalikäsitteiden muuttuessa moninaisemmiksi ihmisillä on tarve löytää jotain, josta kaikki ovat samaa mieltä. Mörän mielestä media tarjoaa tällaisessa tilanteessa mahdollisuuksia yhteisöllisyyden kokemiseen ja henkirikos on yksi niistä asioista, joita lähes kaikki pitävät tuomittavana. Henkirikoksiin liittyvistä kollektiivisista tunteista Mörä nostaa esimerkiksi Tehtaankadun poliisisurmat 1997, jolloin ihmiset kantoivat kynttilöitä surmattujen poliisien kuolinpaikalle. (Mörä, 2004, 77.)

Vaikka oikeudenkäynti on yleensä julkinen, niin rikosasioista ei voi julkaista tiedotusvälineissä kaikkea, mitä julkisessa oikeudenkäynnissä on ääneen lausuttu. Kaikki julkisista asiakirjoista eli myös tuomioista tai esitutkintapöytäkirjoista ilmenevä tieto ei ole sellaista, jonka voisi automaattisesti julkaista joukkotiedotusvälineissä. Yksityiselämän suoja pätee myös julkisiin asiakirjoihin. (Mäkinen 2008, 39.)

Tiilikan tulkinnan mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) mainitsema lehdistön tehtävä jakaa tietoa yleistä mielenkiintoa herättävistä kysymyksistä (matters of public interest) ei tarkoita kaikkia ihmisiä kiinnostavia lehtijuttujen aiheita, vaan termi sisältää oletuksen ”jollakin tavalla yhteiskunnallisesti tai edes paikallisesti merkittävästä keskustelun aiheesta”. Jos levitetyllä tiedolla ei ole ollut merkitystä yhteiskunnallisesti merkittävään keskusteluun, ja jos tieto on ollut sen kohdetta halventavaa tai loukkaavaa, yksityiselämän suoja on saanut EIT:n ratkaisuissa melko suuren painoarvon. (Tiilikka 2004 s. 159–160.)

Ollilan mukaan taas yksilön oikeuksien korostaminen ilman suhteutusta oikeuden julkisuuteen ja valvontatehtävään saattaa johtaa oikeudenkäyntiutisoinnin kaventumiseen, sillä vain osa rikoksista on kytköksissä yhteiskunnalliseen ja poliittiseen vallankäyttöön. Jos tämä olisi ainoa kriteeri, monet rikokset, kuten tavallisten ihmisten talous- ja väkivaltarikokset rajautuisivat pois julkisuudesta. Tällöin tuomioistuinten toimintaa koskeva sananvapauden ydinalue jäisi toissijaiseksi nimen ja tunnistettavuuden suojaan nähden. Ollila painottaakin median kautta toteutuvaa oikeudenkäytön valvontatehtävää ja muistuttaa EIT:n vahvistamasta käsityksestä, jonka mukaan oikeusvaltiossa lehdistöllä on tärkeä tehtävä jakaa tietoa yleistä mielenkiintoa herättävistä kysymyksistä (matters of public interest). (Ollila 2004, 172–173; Ollila 2006, 848–849; Ollila 2005, 249–253.)

Ylöjärven insuliinisurmista rikoksen julkisen kiinnostavuuden ymmärtää hyvin, sillä se on lähellä erästä suurta keskustelua herättävää asiaa, aktiivista eutanasiaa. Monessa jutussa viitattiinkin hoitajaan ”kuoleman enkelinä”, joka saattoi tappa potilaat säälistä. Sairaanhoidtaja potilaiden epäiltynä murhaajana on myös asia, joka puhuttaa missä hyvänsä. Toisaalta aihe nosti pintaan keskustelun hoidon laadusta Suomessa.

Mäkinen korostaa, että rikoksia käsittelevien journalistien ja tuomioistuimien suhde on olennainen, sillä enemmistö kansalaisista muodostaa käsityksensä tuomioistuinlaitoksesta lehdistön ja television julkistaman tiedon perusteella. Vain harvoilla ihmisillä on omia kokemuksia rikosprosesseista. Lisäksi oikeuslaitos tarvitsee toimintansa läpinäkyvyyden takaamiseksi julkisuutta, joka toteutuu parhaiten juuri tiedotusvälineiden kautta. Vastaavasti myös media tarvitsee houkuttelevia juttujen aiheita, joita se saa oikeudenkäyntiaineistoista. (Mäkinen 2008, 30–31.)

Iltapäivälehdet eivät suoraan jakaneet tuomiota, mutta juttujen kautta syntyi kuva siitä, että epäilty on hyvinkin voinut tehdä ne rikokset, joista häntä epäillään. Ensimmäisten viikkojen kuluessa iltapäivälehdet sekä profiloivat tekijän että antoivat hänelle motiiveja tekoon. Rikosepäillyn kuvailuun käytettiin erityisesti epävirallisia lähteitä, joiden tehtävänä tässä tapauksessa oli korostaa epäillyn outoutta ja poikkeuksellisuutta sekä alleviivata rikoksen

mahdollisuutta. Uskon, että suuri kiinnostus epäiltyyn liittyi myös hänen sukupuoleensa, ikäänsä ja asemaansa.

Aineistossa nousi esille erityisesti epäillyn outouden korostaminen. Monin tavoin pyrittiin osoittamaan epäilty poikkeusyksilöksi, joka eroaa muista. Tämä on mielenkiintoinen piirre iltapäivälehtien jatkokertomuksen rakentamisessa, koska samaan aikaan jutuissa korostui epäillyn tavallisuus. Se, että kyseessä oli sairaanhoitaja ja äiti. Epäilystä pyrittiin rakentamaan kuvaa Jekyll ja Hyde -tyyppistä kuvaa. Hän voisi ikään kuin olla kenen tahansa meistä naapuri, mutta ei kuitenkaan yksi meistä.

Epäillyn henkilöllisyyttä ei suoraan paljastettu missään jutussa. Muutama juttu kuitenkin antoi eväät henkilöllisyyden esiin kaivamiseen tietoja googlettamalla. Tämä herätti minussa kysymyksen siitä, missä kulkevat yksityisyyden rajat internetin aikakaudella. Millaiset tunnistetiedot loukkaavat yksityisyyttä, kun lähes jokaisesta meistä on kaikkien saatavilla olevia jälkiä internetissä? Omassa aineistossani esimerkiksi epäillyn opinnäytetyön nimi oli tällainen tunnistetieto.

Iltapäivälehdet revittelivät muutamana päivänä epäillyn lähes vuosikymmenen takaisia rikosepäilyjä. Kummassakaan aikaisemmassa rikosepäilyssä asia ei edennyt esitutkintaa pidemmälle. Ilta-Sanomien mukaan hänen rikosrekisterinsä oli puhdas naisen hakeutuessa Ylisen kuntoutuskeskukseen töihin (IS 21.8.07). Samoin epäillyn vangitsemistilaisuudessa pitämiin, mahdollisesti varastettuihin sandaaleihin, viitattiin useita kertoja. Tällainen vihjailu on omiaan lisäämään ajatusta epäillyn syyllisyydestä ja epärehellisyydestä.

Tiilikan mukaan julkisesta asiakirjasta hankitun tiedon julkaiseminen on aina ratkaistava tietoon ja sen kohteeseen liittyvin kriteerein, jolloin asianomaisen henkilön yhteys yhteiskunnalliseen vallankäyttöön muodostuu ratkaisevaksi. Tiilikka viittaa oikeusneuvos Henrik Grönqvistin käsitykseen, jonka mukaan oikeudenkäynnin julkisuuden tarkoituksena on luoda kansalaisille mahdollisuus seurata oikeudenkäytön asianmukaisuutta. Julkisuuden tarkoitus ei sen sijaan ole saattaa oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyviä asianosaisten yksityiselämään kuuluvia tietoja joukkotiedotusvälineiden vapaaseen le-

vitykseen. Jos kaikki olisi julkaistavissa, niin esimerkiksi lasten huoltajuusoi-
keudenkäynneissä esille tulevat perheen yksityiselämään liittyvät tiedot oli-
sivat vapaasti julkaistavissa (Tiilikka, 2003, 112–113.)

Rikoksista pitää uutisoida, mutta kenen etu on rakentaa Ylöjärven insulii-
nisurmien kaltaisia jatkokertomuksia? Lukemani aineiston perusteella jutuis-
sa siirryttiin pian journalistisesta tiedonvälityksestä kaupallisen sensaatioha-
luisuuden puolelle, juttuja raavitaan kasaan olemattomista aineksista, koska
se myy.

7.3 Epilogi

Aineistoni päättyy hautojen avaamiseen. Kuukausia kestäneiden tutkimus-
ten aikana epäilyt useista murhista karisivat. Naista syytettiin lopulta yhden
Ylisen kuntoutuskeskuksen asukkaan murhasta sekä kahden laitoksen asuk-
kaan vahingoittamisesta väärällä lääkityksellä. Hän sai syytteen myös alle
vuoden ikäisen sukulaislapsen murhan yrityksestä. Nainen kiisti kaikki syyt-
teet. (IS 20.5.09, IL 20.5.09)

Tampereen käräjäoikeus katsoi hoitajan syylliseksi murhaan ja murhan yri-
tykseen. Hänet tuomittiin elinkautiseen vankeuteen 19.5.2009. Pahoinpite-
lysyytteet sen sijaan hylättiin. Hoitajalla havaittiin mielentilatutkimuksessa
narsistinen persoonallisuushäiriö ja psykopaattisia piirteitä. Hänen todettiin
kuitenkin toimineen täydessä ymmärryksessä. (IS 20.5.09, IL 20.5.09)

Nainen valitti käräjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen, joka päätti kuiten-
kin pitää voimassa elinkautisen tuomion. Nainen löydettiin kuolleena sellis-
tään 8.3.2010 muutama päivä hovioikeuden päätöksen julkistamisen jälkeen.
(IS.9.3.2010)

LÄHTEET

Sanomalehtiaineisto

Iltta-Sanomat ja Iltalehti: 11.8.-10.9.2007

Iltalehti 20.5.2009: "Insuliinisurmaajalle elinkautinen", s.7

Iltta-Sanomat 20.5.2009: "Insuliinimurhan tuomio ei lohduttanut uhrin sis-
koa", s. 11

Iltta-Sanomat 9.3.2010: "Murhahoitaja kuoli yllättäen", s.12

Kirjallisuus

Aitamurto, Tanja (2005): "Hyvien perheiden pojat murhasivat kylmästi -
miksi?". Sosiaalisen ongelman synty, syyt ja seuraukset Heinojen
surman herättämässä moraalisisessä myrskyssä. Lisensiaattityö. Vies-
tintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Arolainen, Teuvo (1999): Käräjät mediassa. Tiedotustutkimus 22:1, 124–140.

Arolainen, Teuvo (2002): Oikeustoimittaja – tuomittu ilman näyttöä. Oikeus
3/2002, s. 265–280.

Arolainen, Teuvo (2001): Oikeusjournalismin tulevaisuus-muuttuuko etiik-
ka? Teoksessa Arolainen, Teuvo (toim.) Turvallisuutta, draamaa ja
uutiskilpailua. Yhteenveto poliisin ja vakuutusalan ajankohtaissemi-
naarista. Poliisiammattikorkeakoulu tiedotteita 16/2001. s.96–109

Backman, Martti (2008): Henkilökohtainen tiedonanto 25.1.2008

Chase, S.E. (2005): Narrative Inquiry. Multiple lenses, approaches, voices.
Teoksessa N.K.Denzin & Y.S. Lincoln (toim.) The Sage handbook of
qualitative research. 3rd ed. Thousand Oaks: Sage 651-679.

- Dahlgren, Peter (1987): *Pressens bild av brottsligheten*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Ericson, Richard V., Baranek, Patricia M. & Chan Janet B.L. (1991): *Representing order. Crime, law and justice in the news media*. Open university press. Buckingham.
- Estrada, Felipe (1999): *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling uppmärksamhet och reaction*. Kriminologiska institutionen. Stockholms universitet.
- Fairclough, Norman (2003): *Text, social events and social practices*. Teoksessa Fairclough, N, *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. Routhledge. 21-38
- Gergen, M.M. & Gergen K.J. (2006): *Narratives in action*. *Narrative Inquiry*, 16, 112-121.
- Hall, Stuart (1987): *Policing the Crisis. Mugging, the State, and the Law and Order*. Houndmills: Macmillan Education.
- Heikkinen, H. L. T. (2001a): *Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tulemisen taito. Narratiivisen identiteettityön kehittäminen opettajankoulutuksessa toimintatutkimuksen avulla*. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 175.
- Heikkinen, H. L. T. (2001b): *Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena*. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 116–132.
- Heikkinen, Hannu L.T. (2007): *Narratiivinen tutkimus-todellisuus kertomuksena*. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juhani Aaltola, Raine Valli (toim.), 142–159. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heinämaa, Sara ja Näre, Sari (1994): Siinä paha missä viha. Teoksessa Pahan tyttäret, sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Sara Heinämaa & Sari Näre(toim.), 5-17. Tampere. Gaudeamus.

Hemánus, Pertti (1966): Helsingin sanomalehtien rikosaineisto: tutkimus rikosaineiston funktionaalisesti merkitsevistä piirteistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Huovila, Tapani (2002): Lööppi iskee aikamme julkisuuteen. Mediainstituutti. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Julkaisussa: Median varjossa. Touko Perko, Salokangas, Raimo & Luostarinen, Heikki (toim.) 196–215. Saarijärvi: Gummerus Kustannus

Johnstone, Barbara (2002): Discourse Analysis. Malden and Oxford: Blackwell.

Jokela, Antti (2005): Oikeudenkäynnin perusteet. Helsinki: Talentum.

Jokinen A, Juhila K, Suoninen E. (1993): Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Jokinen A, Juhila K, Suoninen E. (1999): Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Journalistiliitto. Journalistin ohjeet (2005): www.journalistiliitto.fi.

Karvinen, Tiina (2005): Journalistin ohjeet mediaoikeudenkäyntien tuomioiden perusteena. Katsaus keskusteluun journalistien ja oikeusoppineiden törmäyksestä. Pro gradu -tutkielma. Tiedotusopinlaitos. Tampereen yliopisto.

Katz, Jack (1987): What Makes Crime News?. *Media Culture & Society* 9:1, 47–75. London: Sage.

Kemppi, Sari (2002): Pääkirjoitusten väkivalta. Tutkimus Helsingin Sanomien pääkirjoitusten väkivaltakomentoinnista vuosina 1980–2000. Pro gradu -tutkielma. Sosiologian laitos. Helsingin yliopisto.

- Kemppi, Sari & Kivivuori, Janne (2004): Rikosuutisoinnin määrä Yleisradion television pääuutislähetyksessä 1985–2003. Helsinki. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 64.
- Kemppi, Sari, Kivivuori, Janne & Smolej, Mirka (2002): Etusivujen väkivalta. Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peiloissa 1980–2000. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- Kerkelä Lasse (2007): Kielteinen julkisuus tekee ihmisestä monien mielissä rikollisen. Artikkelit Helsingin Sanomissa 23.9.2007, A4
- Koljonen, Kari & Kunelius, Risto (2005): On vain yhteinen suru. Teoksessa Juho Rahkonen (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2005. Tampere: Journalismintutkimusyksikkö. 34–58.
- Korkein oikeus: Oikeudenkäyntimenettelyä koskevia periaatteita.
<http://www.kko.fi/35527.htm>. 8.1.2008
- Kunelius, Risto (2001): Terveisiä hovimestarille- Journalismin muutospainetta ja puutostiloja 2000-luvun alussa. Teoksessa Arolainen, Teuvo (toim.) Turvallisuutta, draamaa ja uutiskilpailua. Yhteenveto poliisin ja vakuutusalan ajankohtaisseminaarista. Poliisiammattikorkeakoulu tiedotteita 16/2001. s. 24–44.
- Laitasalo, Jukka (2000): Trial by Newspaper. Defensor legis 81:4, 553–556.
- Leino, Piia (2005): Toimittajan eettinen harkinta rikos- ja oikeusjournalismissa. Pro gradu -tutkielma. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.
- Müller, Thomas (2006): Ihmispeto. Jyväskylä. Gummerus.
- Mäkelä, Anna (2002): "Älä lähde yksin humalassa hoipertelemaan." Raiskaus uutisena Helsingin Sanomissa 1996–1999. Helsinki. Stakes.
- Mäkipää, Leena (2004): "Täällä niitä psykoja riittää" - Ilta-Sanomien henkiriikosuutisointi vuosina 1980, 1993 ja 2000. Valtiotieteellinen tiedekunta, Viestinnän laitos. Helsinki. Helsingin yliopisto.

- Mörä, Tuomo (2004): Henkirikos iltapäivälehdessä: Mikä murhassa kiinnostaa? Teoksessa Kenestä saa kertoa? Viestintäoikeuden vuosikirja 2004. Helsinki. 73-78
- Neuvonen, Riku (2005): Sananvapaus, joukkoviestintä ja säätely. Helsinki. Talentum. Lakimiesliiton kustannus.
- Nykänen, Anna-Stiina (2000): Mistä tunnet sä tappajan? Hymytytöstä tuli hirviö, uhri ja surullinen tapaus. Teoksessa Journalismikritiikin vuosikirja. Tiedotustutkimus 1/2000. 72-74
- Oikeuslaitos: Rikoksesta syytettynä. www.oikeus.fi/4032. 8.1.2008
- Oikeuslaitos: Asianosaiset. <http://www.oikeus.fi/5858.htm>. 8.1.2008
- Oikeusministeriö: Tuomio ja sen täytäntöönpano.
<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Rikosjutunkasittelykaraajoikeudessa/Tuomiojasentaytantonpano>. 8.1.2008
- Ollila, Riitta (2004): Sananvapaus. Helsinki. Tietosanoma.
- Ollila Riitta (2005): Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen langettavien päätösten merkitys suomalaiselle sananvapaudelle. Defensor Legis 2005/2 s. 249–265.
- Ollila, Riitta (2006): KKO 2005:136 – onko rikos yksityiselämää? oikeustauskommentaari. Lakimies 104:5, 847–858.
- Palmolahti, Harri (1993): Kuka ampui? Tutkimus journalismin, erityisesti televisiouutisten tavasta syyllistää. Tampere. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja Sarja A 81/1993.
- Pietikäinen, Sari (2000): Kriittinen diskurssintutkimus. Teoksessa Sajavaara, Piirainen-Marsh (toim.). Kieli, diskurssi & yhteisö. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus. 191–217

Poliisi: Rikoksesta epäiltynä.

<http://www.intermin.fi/poliisi/home.nsf/pages/FDC659000B9EB449C2256B980041A385?opendocument>. 8.1.2008

Polkinghorne, D. E. (1995): Narrative configuration in qualitative analysis.

Teoksessa Hatch & R. Wisniewski (toim.) Life history and narrative. Qualitative Studies series 1. London: The Falmer Press, 5-23.

Pollack, Ester (2001): En studie i medier och brott. Institutionen för journalistic, medier och kommunikation. Stockholms universitet.

Reinboth, Susanna (2006): Todistajan arviointi journalistin päänsärkynä. Teoksessa Journalismikritiikin vuosikirja. Tiedotustutkimus 1/2006. 76-82

Ruotsalainen Jani (2006): Mitä saa sanoa? Sananvapauden oikeudelliset rajat yksityistä ihmistä käsittelevissä joukkoviestimissä. Rovaniemi. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja

Saarenpää, Ahti (2006): Oikeuden arvokkuus ja irvokkuus. Teoksessa Journalismikritiikin vuosikirja. Tiedotustutkimus 1/2006. 83-91

Saari, Heikki. 2007: Isku tajuntaan! Eli suomalaisen iltapäivälehistön lyhyt historia. Juva: Johny Kniga.

Sipilä, Jarkko (2001): Avauspuheenvuoro. Teoksessa Arolainen, Teuvo (toim.) Turvallisuutta, draamaa ja uutiskilpailua. Yhteenveto poliisin ja vakuutusalan ajankohtaisseminaarista. Poliisiammattikorkeakoulu tiedotteita 16/2001. 21-23

Sparks, Colin (1992): Popular Journalism: Theories and Practice. Teoksessa Peter Dahlgren & Colin Sparks (toim.) Journalism and Popular Culture. Lontoo: Sage. 24- 44.

Suoninen, Eero (1999): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen A, Juhila K, Suoninen E. Diskurssianalyysi liik-keessä. Tampere. Vastapaino. 17-36

- Surette, Ray (1998): *Media, Crime and Criminal justice. Images and Realities.* Toinen painos. Wadsworth Publishing Company, Belmont CA.
- Syrjälä, Hanna (2007): *Väkivalta lööppijulkisuudessa. Pro gradu -tutkielma.* Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.
- Tiilikka Päivi (2004): "Julkkisten" yksityiselämän suoja. Teoksessa *Kenestä saa kertoa? Viestintäoikeuden vuosikirja 2004.* Forum Iuris, Helsinki. 105–171
- Tuori, Kaarlo (2002): Oikeuden julkisuus. *Oikeus* 31:3, 243–251.
- Tuchman, Gaye (1978): *Making News. A Study in the construction of Reality.* New York. The Free Press.
- Wilhelmsson, Thomas (2002): (Media)julkinen oikeudenkäynti moraalikeskustelun tilana. *Oikeus* 3/2002, 252-264.
- Williams Paul, Dickinson Judie (1993): *Fear of crime: Read all about it? The relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime.* *British Journal of Criminology* 33:1, 33-56.
- Virolainen, Jyrki (2007): *Prosessioikeus.* Teoksessa *Oikeusjärjestys osa 3, 5.* täydennetty painos. Jyväskylä. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja, sarja C48. s. 377–466
- Väliverronen, Esa (1998): *Mediatekstistä tulkintaan.* Julkaisussa: Anu Kantola, Inka Moring, Esa Väliverronen (toim.): *Media-analyysi: tekstistä tulkintaan.* Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Lait

Asetus esitutkinnasta ja pakkokeinoista

Esitutkintalaki

Euroopan ihmisoikeussopimus

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

Pakkokeinolaki

Perustuslaki

Rikoslaki

LIITE 1

Juttujen jakautuminen Iltalehdessä

PVM	virallinen	epävirallinen	muu
11.elo	2	1	1
13.elo	2	0	1
14.elo	6	2	0
15.elo	2	6	0
16.elo	2	4	2
17.elo	4	3	0
18.elo	1	5	1
20.elo	0	1	0
22.elo	1	2	1
1.syys	1	0	0
4.syys	1	0	0
5.syys	1	3	1
6.syys	2	0	0
7.syys	3	0	0
8.syys	1	0	0
10.syys	1	0	0
11.syys	0	0	0
yhteensä	30	27	7

LIITE 2

Juttujen jakautuminen Ilta-Sanomissa

PVM	virallinen	epävirallinen	muu
11.elo	3	2	0
13.elo	1	3	0
14.elo	3	2	0
15.elo	3	2	0
16.elo	2	2	0
18.elo	0	9	0
20.elo	1	2	0
21.elo	2	2	0
22.elo	1	0	0
23.elo	3	2	1
24.elo	0	2	1
25.elo	3		
28.elo	2	1	0
3.syys	1	0	0
4.syys	1	0	0
5.syys	3	2	0
6.syys	2	2	1
7.syys	2	0	0
8.syys	0	1	0
11.syys	1	0	0
yhteensä	34	34	3